

Kodukant Hiiumaa

KODUKANT HIIUMAA, AJAST AEGA ...

Kogumik

2012.a.

MTÜ Kodukant Hiiumaa©

Koostajad

Koordinaator: Viktor Rõbtšenko

Toimetaja: Hergo Tasuja

Materjalid: Tõnu Otsason, Tiina Veem, Leida Kraavik, Ester Tammis

Fotod: Tõnu Otsason (erakogu), Viktor Rõbtšenko

Käesolev kogumik on koostatud projekti „Kodukant Hiiumaa – kümme aastat vanatahtlikku tööd külaelu edendamisel“ raames LEADER Meede 1. toel

Eessõna

Kodukant Hiiumaa – kümme aastat vabatahtlikku tööd külaelu edendamisel

See daatum, kümme aastat, pole küll päris täpne, sest Hiiumaal tekkisid esimesed (haridus-) seltsid Paladel ja Kassaris juba 1994.-1996. aastal. Hiidlane juba on oma tegemistes kord pika vinnaga ja katusorganisatsioon, MTÜ Ühendus Kodukant Hiiumaa asutati 9 füüsilise ja 3 juriidilise isiku poolt 28. oktoobril 2002. aastal. Seega tähistame just käesoleval aastal oma 10. sünnipäeva. Kuidas teha seda vääriliselt, arutasime oma varakevadelisel üldkoosolekul.

Asutajaliikmeteks olid: Kuriste Haridusselts, Kassari Haridusselts, Haridusselts „EDU“, Avo Naurits, Leonora Kääramees, Merike Niimann, Tõnu Otsason, Leida Kraavik, Ilme Treisalt, Naima Kukkur, Andres Miller.

Asutajaliikmetest on osa juba läinud manalateele, mõneski seltsis on vanema põlvkonna esindaja vahetunud noorema vastu. Aeg kogumiku „Hiiumaa Kodukandi tegemistest kümne aasta jooksul“ väljaandmiseks on küps ja ülim.

Üks asutajaliikmetest, kodukandi tegemistes veel täna tooni andev Tõnu Otsason (Palade teabetuba), tõi kaasa (tol ajal juba toimiva, kuid veel registreerimata ühenduse) teabelehe „Öaksed“, kus juttu 29.-31.07.1999 toimunud III Eesti Külade Maapäevast, mis toimusid Hiiumaal ja Käina vallas.

Aegade algusest kodukandi tegemiste juures olnud Viktor Rõbtšenko jutustas värvikaid lugusid I Maapäevast, mis toimusid Ida–Virumaal, täpsemalt Narva-Jõesuus. Oli see ju aastal 1996, kui Eesti Külaliikumine Kodukant (ametlik lühend Liikumine Kodukant) alustas alles oma tegevust mitteformaalse liikumisena.

Igal maakonnal ja igal külal on oma lugu, mis väärib talletamist ka külaliikumise ja seltsielu seisukohalt. Kirjutasime projekti Hiidlaste Koostöökogule ja taotlesime toetust LEADER meetme 1. alt. Meie projekt kiideti heaks ja nüüd on meil võimalus Kodukandi 10. aastapäeva eel viia ellu oma ammused unistused, kirjasõnas talletada mälestusi tehtud tegemistest.

Lisaks anname välja külade edulugusid ning külaseltsi teenuseid tutvustava voldiku ja Hiiumaa IX Külade päevaga tähistame koos katusorganisatsiooni 10. sünnipäeva, mis on seotud ka meie arengukavaga. Kodukandi esimesed eestvedajad on hoidnud alles kirjas, pildis ja mälus aastatetagused mälestused, mis ootavad juba ammu kokkuseadmist ajalooliseks ürikuks. Projekti toel saame anda välja väärtusliku kogumiku külaelu ajaloost ja arengust Hiiumaal.

Huvitav on lugeda külade kroonikaid, mis juba tasapisi laekuvad. Näiteks Kuriste küla elu ja praegune Kuriste Haridusseltsi maja on tihedalt seotud Apostliku Õigeusu kiriku ja kihelkonna kooliga ning Kuriste Haridusseltsi tegevusega aastatel 1920–1940.

2010. aasta ühel oktoobrikuu laupäeval korraldas Kuriste haridusselts piirkonna küladepäeva, mille kohta on kooliõpetaja ja osav sõnaseadja Hillar Padu öelnud: „Kuriste kunagine koolimaja särab ja töötab, limusiinid maja ees kui kröösuste grüünepeol. Kuriste kandi külade külaelumisjonärid Leida Kraavik, Ester Teppart, Hille Kõrva jt. võisid küladepäevale kokkusõitnuile uhkusega seltsimaja tutvustada. Süda-Hiiumaa külates elatakse euromalli kvaliteedis, puhas õhk peale selle. Aga pooled tööd veel ees. Raha tuleb Brüsselist, kui on nutti ja visadust küsida. Rõõmustama peab külaelumisjonäride üle, tänu kelle visaduse imele hoitakse külade seltsielul veel hing sees. Ja seltsielu nooreneb, mis on eriti rõõmustav.“

Samas pandi algus ka seltsi raamatukogule. Sõbrahinnaga oli omatoodangu letis raamatukogu toetamiseks müügil kahe tuntud preester-muusiku Urmas Nageli ja Sakarias Leppiku autoriplaat «Kirgmaastik». Talletamist väärivad teod ja read, see siin on vaid üks neist. Kõpseks on saamas meenutused Luidja kandist ja Kassarist, Emmaste otsast ja Paladelt. . .

29. septembril ehk Mihklipäeval toimub Hiiumaa IX külade päev, kus on peateemaks Kodukant Hiiumaa – kümme aastat vabatahtlikku tööd külaelu edendamisel. Igas meie saare vallas on kandid ja kogukonnad, mida hoiab ja esindab külaliikumine. Oluline on hoida ja märgata külas aktiivseid inimesi ja nende sädet, pakkuda koostegutsemise ja enesearendamise võimalusi. Tunnustame külade päeval külaliikumise algatajaid, tänaseid parimaid külaliidreid, aga ka külaliikumisele teos ja sõnas aidanud kohalikke omavalitsusi.

Koostöös MTÜ Hiidlaste Koostöökoguga tegutsevad teema- ja töötoad. Viimased aastad kaasneb selle üritusega omatoodangu ehk Mihklipäeva laat. Jätkame külade sidumist üheskoos kantava kaelkoogu külge, mis on tekitanud suurt elevust ja õhinat. Sel aastal kutsume uue ideena külaseltse esitlema oma poolt pakutavaid teenuseid/tooteid ideelaadana, sellega alustame teenuste/toodete kaardistamist.

Külade päev on orienteeritud avatud suhtlemisele külavanemate, külaseltside, noorteorganisatsioonide ja kohalike omavalitsuste vahel ning koostöö arendamine läbi ühiste ettevõtmiste ja külanoorde kaasamine kohaliku elu probleemide lahendamisele. Tegevused laste ja noortega on sel päeval „õmmeldud“ ürituste kava külge, et tuua neid külaelule lähemale, et noorte loovus ja innukus suunata nende endi huvidele ja mõtetele.

Täna määrab küla paljusküla ise oma seltsielu tuleviku. Projekti raames korraldatud koolitused, töötoad ja infopäevad aitavad noorel perel mõista, et ka maal elades ja töötades on võimalik oma talu baasil pere ära toita. Aga sellest üksi ei piisa: kui infrastruktuur ei ole paigas, siis on maal kallim elada kui linnas. Täna on küla kogukond, kus töötus ja vaesus ei ole kuhugi kadunud.

Seda ei saa ajada pelgalt maainimeste endi kaela, pealegi tabab see kiiresti ka järgmist täiesti süütut põlvkonda. Kergem lahendus - maalt lahkumine - toimib juba liigagi hästi, nagu ka lahkumine Eestist.

Ennekõike peab küla sellest ise aru saama ja endale selgeks tegema, kust king pigistab. Kui nokitsed vaid omaette, kirud Eest riiki ja valitsust, siis ei märka sind keegi ja võidki virisema jääda. Külarahvas ei tule vahel selle pealegi, kuidas oma tahe maksma panna. Siis tulebki külas selgitada, et Kodukandi liikumine on üks võimalik ja võimas tööriist külarahva käes ning positiivne ellusuhtumine viib alati sihile. Aga üksinda, ilma riigi sekkumiseta ja toeta, ääremaade olukorda ka leevendada ei saa.

Kodukandi üheks oluliseks ülesandeks on teha lobitööd maaelanikele soodsa poliitika kujundamisel, mida siiski üks katusorganisatsioon üksi, ilma partnerite ja koostööta, teha ei suuda. Tänapäev on Kodukant ka Hii-umaal arvestatav partner külaelu puudutavate seaduste ja soodsa maaelu keskkonna väljakujundamise küsimustes kaasaraäakija.

Ester Tammis,
Viktor Rõbtšenko,
Hiiumaa Kodukandi juhatuse liikmed

Fotol:
*Külade päeval
Suuremõisas
02.10.2010.a.*

Esimesed sammud

Rootsi eeskuju

Külaliikumise Kodukandi projekt alustati Eesti ja Rootsi ühisalgatusena. Paljudel mandri-maakondadel olid 1998. aastaks olemas partnermaakonnad Rootsis. Hiiumaal püüdlasime selle poole, ent olime juba hiljaks jäänud. Meie algus oli hilisem ja väikse maakonnana ning saarena pidasime nõu partnerlussuhteks Ölandi saarega, mis Rootsi ja Eesti mõõtmetes oleksid võrreldavad piirkonnad.

Rootsi külaliikumine tõi selle ettepaneku ka esile. Ent Hiiumaa ei teadvustanud sellist vajadust veel. Vaja olnuks maakonna juhtide energilisemat hoiakut. Seda veel ei olnud. Nii läksime Rootsi külaliikumise «Hela Sverige Ska Leva!» (Kogu Rootsi peab elama!) Parlamenti 1998 aastal Kalmari maakonna kutsel ja toetusel.

Külaliikumise Eesti-Rootsi vaheline tihedam koostöö ja Rootsipoolne projektitoetus olid juba läbi saamas, nii et Kodukandi asjaajamine ja tema bürooseadmed kolisid III Maapäeva eel üle Hiiumaale.

Tasusime ka Kodukandi ühenduse püsikulusid (internetiühendus, telefoni ja postikulud), kuna Alu Rahvaõpistu jõud, kus nad enne olid asunud, kippus jääma tagasihoidlikumaks. Samas valmistasime ette Rootsi eeskujul küllalt nõudlikud ettepanekud Maapäevale arutamiseks. külaseltsidele, riigile ja omavalitsustele sihiseadmiseks. Neid lihviti veel ettevalmistavates tööriühmades ja tehti paremaks Maapäeva töögruppides.

Rootsi külade Parlamendil, nii nad otse seda suuroogu nimetasidki, kuulsime peaminister Perssonilt, et Rootsi saab miljard krooni kasu

Fotol: Staffan Bond (vasakul) Rootsi külaliikumise algataja ja praegune juht IV Maapäeval Raplas, talle esitletakse hiiu kannelt.

külainimeste ja seltside vabatahtlikust tööst ja Rootsi riik toetab heal meelel rahadega külade algatusi.

Kassari külas elanud Arpad Arder kirjutas: «Rootsi on võimaldanud Eesti kultuuri edenemise ka maapaos. Rootsi riigi kaasabil ilmus suurim eesti keele alane töö, Andrus Saareste «Eesti keele mõisteline sõnaraamat». On veel üks asjaolu, mille tõttu kogu eesti rahval on põhjust tänulik olla: II maailmasõja ajal põgenesid tuhanded eestlased Hitleri ja Stalini terrori eest, Svea-Mamma võttis nad kõik vastu.»

Eesti Külade Maapäevadel on iga-aastaselt jätkuvalt mitmeid Rootsi külaliikujaid. Nende eesotsas Staffan Bond, keda hiidlastelgi oma korraldatud III Eesti Külade Maapäeval oli õnn näha ja kuulda.

Koostöö jätkub. Mälestused ja tänu abi eest ei kustu.

Vabahariduse Liit

Oli aprillikuu 1994. Viibiti Rahvakultuuri keskus. Saal oli täidetud laudadega, nende taga vestlesid inimesed. Nad olid äsja tulnud Vabahariduse Liidu asutamise konverentsilt. Kõik tundsid – sündinud on midagi olulist. Sammu võrra lähemale astunud vabamale mõttevahetusele, arukamale aktiivsele kogukonnale.

Hiiumaalt hääletas Vabaharidusliidu loomise poolt Tõnu Otsason koos Ruuben Postiga. Nad panid neid sinna lähetanud kogukondade nimed asutamise pabele. Otsason esindas äsjaloodud Palade Haridusseltsi, mis hiljem muutis oma nime ja nüüdseks kannab nime «Külaarenguselts Sakas».

„Tollal ei teadnud ma, et elukestva õppe sisse mahub kogukonna koostöö ja heaolu tagamine, et see ongi pidev koostegevus ja ühtlasi ka eluõpe. Hilisemad kohtumised Mikk Sarve ja teiste vabahariduse sihiga liitunudega lasid mind

Fotol: Vabaharidusliidu õpiringi-de seltsi semud suvepäevalised 1999.a. Hiiumaal

selles veenduda," sõnas Otsason.

Mikk Sarvest sai Vabaharidusliidu esimees. Seal taotles ta mõttekaaslaste leidmist, et jõuda arukama ühiskonnani. Nägime selles meilegi sobivat sihti.

Palade haridusselts

1994. aasta lõpul olime Paladel taastanud 1929. aastal loodud haridusseltsi. Sinna juurde oli loomulik samm koondada kohalikku teadmisi ja nende poole püüdlejaid.

Nägime et üheli, omaette ei saa me oma eesmärki kätte. Ühes külas puudub vajalik potentsiaal. Vajasime tulemusteni jõudmiseks rohkem tegijaid. See, et alata tuleb algusest või ka mõnest kohalikust tegijast, ei häirinud. Seljataga olid, teadagi, vaikimise ja ühesuunalise propaganda aastad. Mis siis imet, et alul tegijate read hõredamad.

1995. aastal kuuldes Eesti-Rootsi külaliikumise koostööprojektist unistasime sellega ühineda. Olime pisut maha jäänud oma saarelisuse tõttu. Projekt oli juba kokku tõmbumas. Vaja oli seega suuremat omapoolset panustamist

Kogu saare kaasamine

Kutsusime veebruaris kokku inimesi kõikidest valdadest. Aktiivsem oli Kassari kant, kes oli taastanud oma Haridusseltsi, nagu meilegi. Kassaris oli ka tugev ja erinõoline kogukond.

Ent agaraid tegijaid ilmus välja igast vallast. Meie poolt kokku kutsutud ja ette valmistatud esimene Kodukandi projekt kohaliku arengut puudutavas töötoas Palade Koolimaja saalis tõi kokku esindajaid kõigist Hiiumaa kantidest, 16 külast.

Koosmõtlemit ergutasid ja suunasid Mikk Sarv, Helmut Hallemaa, Jutta Jõgi, Aivar Ruukel, Helga Mikhelson, Piret Päär ja Ene Padrik. Ene oli tollal Regionaalametis külaliikujate tugisik, ta võt-

Fotol: Kassari kevadpäevadel, haridusseltsi sümboli, tamme, istutamine Kassari seltsimaja õuele 1996.a.

tis hiljemgi osa mitmetest Hiiumaa külakohtumistest. Juta sai pikemaks ajaks meie ergutajaks ja toetajaks külade õpiringide loomisel.

Töötoas sai igaüks vabal valikul lauale panna oma kohaliku arengu ideed ja arvamused. Edasiseks prioriteediks arvati siiski ühiselt vaimne areng.

Koostöövõrgustik

1995. sai esimese hinguse Kodukandi koostöövõrgu loomine. Kutsusime ajalehes kokku kõiki soovijaid, saatsime selleks kutsed valdadesse. Nii kogunes paras saalitais rahvast.

Helgi Põllo kandis ette huumoriküllase sõnaseade teemal «Vanasti». Lembit Sauer kõneles Hiissaarest teemal «Ühe küla lugu.» Senitehtu ja jätkukavad 1996. aastaks võttis kokku Tõnu Otsason.

Viljandi külade kogemustest pajas kohaletulnud sealne tugiisik Helmut Hallemaa. Sõna võtsid veel Kaja Kaur Viljandi naiste tegemistest ja Ene Padrik Kohaliku Omavalitsuse ja Regionaalse Arengu Ameti projektijuht.

Mõndagi oli juba rääkida tegemistest kohtadel: Kassaris (Merike Niimann), Laukal (Üllar Laid), Nõmbas (Rein Jürimäe) Kõpus (Anu-Maie Jõgi), Paladel (Tõnu Otsason).

Lõppeks keerutati jalga Padu hotellis. Koosviibimise tulemusena oli Kodukant-Hiiumaa selle aja nõuete järele ühiste sihtide nimel liitunud aktiivselt tegutsema ja nõ «seltskonnakõlblik».

1996. aastal osalesime Ida-Virumaa Maapäeval ühte koostöövõrguna ja valisime oma esindaja Eesti Kodukandi juhatusse, et jõuda järele ja olla kursis kõigega, mis toimub suures Kodukandis.

Fotol: Lembit Tõnis ja Tõnu Otsason Päheli külatoas Külade maapäeva korraldamise kogemusi jagamas. Lembit Tõnis – Ida Virumaa I Maapäev, Tõnu Otsason Hiiumaa (III) Maapäeva juhid

Jõulusoovid Raplamaale, 1995 talvel

„Olime koos – külad, vallad, maakond ja Kodukandi programmi esindajad Tallinnast ja Viljandist – 28. novembril Kärddlas.

Tegime aastakokkuvõtteid ja plaane. Asutasime ühenduse «Kodukant Hiiumaa», kus osales 30 inimest, vabatahtlikke esindajaid 20-st Hiiumaa külast. Aasta lõpuks olid loodud hariduseltsid Paladel ja Kassaris ja külade koostöövõrk, mis ajavad külade asja. Vastloodud kodukandi ühendus liidab nende eesmärgi valdade, maakonna ja riigi regionaalkavadega.

Käima läksid Paladel Rahvaõpistu ja külade arendusgruppide õppused seal. Asutati Palade Teabetuba, kust saab infot külaliikumise, regionaalarengu, koduloo ja paikkonna kultuuri kohta.

Mitmetes külates nagu Kassari, Kõpu, Paope, Lõpe, Sakla, Vilivalla, Nõmba, Palade, Hiiesaare, Hellamaa, Kerema jt. tehti oma projekte ja arenduskavasid. Osalesime Eestimaa külade liikumise seminaridel ja kokkutulekutel pidevõppe, ökoturismi ja külainformaatika küsimustes. Uuel aastal on kavas korraldada pere- ja külapäevad Kassaris, künnipäeva paiku (13. aprill), talu ja perepäevad Olevipäeval, 27. juulil koos Taluliiduga.

Tehakse koostööd Hiiumaa arengukava koostamiseks. Pakutakse partnerlust ja ühist mõtte-tegevust teistele piirkondadele, soovitatavalt ka ühele Rootsi maakonnale.

Algatuste lähtumine küladest ja nende toetamine regionaalsete jõududega (vald, maakond, riik) on hiidlaste arvates võimalus säilitada elavana külade vaim ja elujõud.“

T. Otsason

Kodukant Hiiumaa juhatuse esimees

Rootsi kogemused. Taaskord

15.-17. novembril osalesid Ruuben Post, Tõnu Otsason, Merike Niimann ja Üllar Laid Alu Rahvaõpistus Raplamaal Eesti - Rootsi rahvaõpistu projekti lõpuseminaril. Säästva arengu teema edasiarendamiseks lepiti kokku korraldada jätkuseminar 1997.a. algul Hiiumaal, Palade Rahvaõpistu korraldusel.

Alu Rahvaõpistus toimus Rootsi - Eesti üheaastane koolituskursus, mille läbiviijaks ja organiseerijaks Hiiumaal oli Palade Rahvaõpistu, mis tegutses Palade Haridusseltsi juures.

Külakursuse materjale tutvustati Hiiumaa Kodukandi töötubades ja Rahvaõpistu õpiringides. Põhjalikum neist oli Külade arengu kursus, mille õppekava oli toetatud Vabahariduse Liidu kaudu.

Kõnelejateks Rahvaõpistus olid Viktor Rõbtsenko, Mare Aasma, Tõnu Otsason, Tiiu Kopli, Ruu-

ben Post, Evald Teras ja seltside esindajad-osavõtjad.

Aga ka välislektoreid. Külalistena käisid kohal Kaja Kaur, Helmut Hallemaa, Mikk Sarv, Juta Jõgi, Piret Päär, Reet Valgma, Aivar Ruukel, Lembit Tõnis, Ants Järvmägi jt.

Läbi pealtnägija silmade

Üks asi on ajaloole ja selle sündmustele tagasi vaadata läbi protokollide, ametlike dokumentide ning kirjutiste. Hoopis teine asi aga kuulda-lugeda sellest kellegi vahetu kogemuse kaudu. Hiiumaa Kodukandi esimesi samme pealt näinud ja nende tegemistes kaasa löönud **Leida Kraavik** pani oma mälestused kirja.

Kodukant Hiiumaa esimesed aastad

1995. aasta oli see aeg, mis tõi inimesed kokku, et üheskoos tegutseda, otsida võimalusi, kuidas muuta elu külas rõõmsamaks ja huvitavamaks.

Ärksamaid tegijaid oli Kassari rahvas, kes 1995. aasta 26. veebruaril taaselustas Kassari Hariduseltsi, eesotsas Merike Niimann, Heli Tuisk ja Tiit Kopli.

Pühalepa valla sädeinimeseks oli Tõnu Otsason, ja kus 1995. aastal alustas tööd kohaliku külaarenduskeskusena Palade Teabetuba. Sama aasta jaanuaris asutati Palade Hariduselts ja Rahvaõpistu.

Järgmine säde leidis tegutseja Aavo Nauritsa, kes 1996. aastal asutas Leisu Noorte Seltsi, mis tegeles piirkonna noorte vaba aja sisustamisega, spordivõistluste korraldamisega. Aavo Naurits võt-

Fotol: Albert Mäns, 1930 aastal Kassari Hariduseltsi edasiarendaja, aktiivne Kodukandi arendaja, andis üle kodus hoitud sõja-eelse Kassari Hariduseltsile kuulunud Eesti sini-must-valge lipu.

tis aktiivselt osa seltside ühisüritustest.

1997. aasta jaanuaris asutati Jausaranna Haridus- ja Kultuuriselts – esinaine Vaike Ulla. Suures külas oli palju tegijaid ja veel asutati Jausa Koduküla Selts Virve Jõesaare eestvedamisel.

Fotol:

*Ants Järvmägi
Valgamaalt
ettevõtluse töötoas
Jausas annab
ülevaate Otepää II
Külade maapäeval*

Sama aasta kevadel korraldasid Käina valla haridusnõunik Anneli Klaus ja vallavanem Rein Urman Männamaa rahvamajas koosoleku, et kuulata rahva mõtteid ja arvamusi. Paar kuud hiljem kutsus Anneli

Klaus jälle inimesed Männamaale, ka Tõnu Otsason oli kutsutud. Otsasonil oli sidemeid väljaspool Hiiumaad asutatud seltsidega. Tõnu rääkis teiste seltside tegutsemise eesmärkidest, näitas mõne seltsi põhikirja ja selgitas, kuidas seltsi vormistada.

1997. aasta kevadel loodi Kuri Külaselts. Sama aasta suvel toimus Otepää I Maapäev, kust ka hiidlased samuti osa võtsid.

Septembris asutati Kuriste Haridusselts. Kutsusime Tõnu Otsasoni asutamiskoosolekule. Kohale tuli 16 inimest ja Kuriste Haridusselts sai asutatud. See on 1920–1940 tegutsenud Haridusselts „Juta“ tegevuse jätkaja. Tõnu aitas koostada põhikirja ja teisi vajalikke pabereid.

Üsna samal ajal loodi Paope Teabetuba Vaike ja Valdo Laidi kodus. Lisaks asutati Käina Noorte Selts. Eestvedajaiks Janne Jürgenson ja Maiko Taelma. Oktoobris loodi Köpu piirkonnas Arendusselts Valguskiir, eestvedajaiks Anu-Maie Jõgi ja Harda Roosna.

1997. aasta sügisel algasid SA Tuurus külaseltside koolitused. Osavõtjaid oli palju. Meelde on jäänud Merike Niimann, Heli Tuisk, Virve Jõesaar, Vaike Ulla, Marju Hadje, Avo Naurits, Anu-Maie Jõgi, Vaike Laid, Lii Kohari, Tõnu Otsason, Andres Miller ja mina. Küllap neid oli veel. . .

Koolitus oli väga sisukas. Lektorid käsitlesid mitmesuguseid teemasid, aga kõige meeldejäävamad olid Reet Valgma ja Egle Nõmme loengud. Kevadel oli kursuse lõpetamine Orjakus, Helgi Põllo suvekodus.

Seltside asutamine oli tõelise hoo sisse saanud: 1997. aasta novembris asutati Muusikaklubi Pühalepa Pääsuke (Marju hadje, Aili Siht, Külli Kreegi, Ruth Lille); 22. jaanuaril 1998. aastal Noorteselts Pühalepa – Mare Aasma.

Järgnesid Külaselts MUHVi, Pühalepa naistekoja, Salinõmme Külaarengu Seltsi ning Klubi Hiiu Kaarel ja Leena asutamine. See loetelu ei pruugi lõplik olla...

1998. aasta veebruaris kogunesime Kuri koolimajja, kus toimus Hiiumaa Kodukandi asutamiskoosolek (Mingil põhjusel jäi tol korral MTÜ Ühendus Kodukant Hiiumaa registreerimata.). Seltsina said Kodukandi liikmeiks astuda Kassari Haridusselts, Kuri Külaselts ja Palade Haridusselts.

Teised seltsid olid küll asutatud, kuid ei olnud veel äriregistriga oma pabereid korda saanud. Puudus registrikood. Nõnda siis liitusimegi lihtsalt isikutena: Leida Kraavik, Marju Hadje ... ei mäleta, kas oli veel keegi. Tõnu Otsasoni kutsel oli külla tulnud Häädemeeste Külaselts. Tore oli nende tegemisi kuulata ja mõtteid vahetada.

1998. aasta kevadel toimus Kassaris Hiiumaa kodukandi seltside pidu. Esinesid tantsijad ja lauljad Suuremõisast, Paladelt, Jausast. Külaliseks oli Taulide pereansambel. See oli unustamatu päev.

Fotol: Püstkoja (paargu - suveköök) rajamine Kassari külapäeval

1999. aastal andis SA Tuuru välja väikese raamatu „Hiiumaa Külaseltsid seisuga 1. detsember 1998“. Mitmed neist tänaseks kahjuks enam ei tegutse...

Ei oska küll ajaliselt paika panna, aga mulle on meelde jäänud Kodukandi kokkutulekud Lõpe külas Päheli talutares, mis ehitatud 18. sajandil. Ühte neist sisustas Avo Tamme torupilli mänguga. Vanas talutares oli see hingekosutav elamus. Teine kord haaras meid huvitavas vestlusse Aili Mahla.

Vist oli 2001. aasta suvel, kui kokkutulek oli Kuri koolimajas. Külla oli kutsutud külaselts Karksi-Nuiast. Koos veedeti aega lauldes, tantsides ja ringmänge mängides.

Maapäev

Esimese üle-eestilise külade parlamendi ehk Maapäeva korraldamiseni jõuti 1996. aasta aprillis Ida-Virumaal Narva-Jõesuus. Ligi kolmsada delegaati ja külast arutasid maaelu olukorda ja lahendusteid. Üritusel valiti Maapäeva esinduskogu, kuhu kuulusid kõigi maakondade esindajad.

Kogu ülesandeks sai:

- 1) asutada üle-eestiline külade ja väikelinnade organisatsioon (siiani tegutseti rahvaliidumiseks)
- 2) valmistada ette ja viia läbi II Maapäev
- 3) arendada rahvusvahelist koostööd.

Eesti Külade ja Väikelinnade Kodukant loodi mittetulundusorganisatsioonide liiduna 09. oktoobril 1997. aastal 13 organisatsiooni poolt Otepääl vahetult enne II Maapäeva. Juhatuse liikmeteks valiti Mikk Sarv (Alu Rahvaõpistu Selts), Kaja Kaur (Kodukant Viljandimaa), Lembit Tõnis (Ida-Virumaa Külade Esindus), Tõnu Otsason (Eesti Maateabetubade Ühing), Helmut Hallemaa (Arengu- ja Stabiilisatsiooni Fond), Ants Järvmägi (Valgamaa Kodukandi Ühendus), Andrus Reikor (Atsalama Maarahva Selts).

Kaja Kaur: „See oli võimas tunne, kui ligi 300 külahullu kokku said. Vaatasime üksteisele silma ja avastasime, et me ei ole üks, et tegemist ei ole hulludega, vaid tõeliste sädainimestega, kes aitavad külaelule uut hingamist anda“.

Märkimisväärsed tulemused

2001. aastal valiti Eesti Külade ja Väikelinnade Kodukant Eesti Mittetulundusühenduste ja Sihtasutuste Liidu poolt 2000. aasta parimaks mittetulundusühinguks.

2001. aastal moodustati Kodukandi ettepanekul Riigikogus Kohaliku algatuse toetusrühm, kes on abiks olnud külavanemate teema käsitlemisel.

2002. aastal alustati esimese rahaliselt mahuka (kokku 3,7 miljonit krooni) projektiga E-vil-lages ehk Eesti külad, mille käigus on käivitatud külade arengukavade koostamine üle 100. Eesti külas.

2003. aastal märtsi alguseks on kõigis Eesti maakondades kohapealse initsiatiivi tulemusena loodud maakondlikud külade organisatsioonid ehk maakondlikud Kodukandi organisatsioonid.

Hiiumaa külade Maapäev

Aasta peale üle-Eestilist külade Maapäeva toimus sarnane ettevõtmine Hiiumaal. Märtsis 1997 võttis selle Tõnu Otsason kokku alljärgnevalt:

Märtsi keskel toimunud Hiiumaa külade Maapäev tõi kokku esindajaid 33 külast. 88 delegaadi kõrval said osalemisrõõmu veel seltsidest ja valdadest kunstilist külakosti tooma tulnud rahvakultuuri esitajad.

Mullu toimusid kolmed ülesaarelised külade päevad. Maaseltside juhid käivad koos külade koostöökeskuses Paladel ja osalevad külade arengu õpiringis Palade Haridusseltsi asutatud Rahvaõpistus. Maaselts on saanud tegusaks jõuks Kassaris. Seltsiliikumine seob järjest rohkem inimesi Emmastes, Luidjal, Paopel, Kõpus, Käinas ja Kärddlas.

Informaatikavahendite toomiseks küladesse on rajamisel teabetoad Paladel, Paopel, Kassaris ja Sõrul. See teeb võimalikus teabelevi ja vähendab transpordisulus saareelanike suhtlemisraskusi.

Maapäeval loetletud külade eneseabi võimalusteks loeti veel külavanema rolli taastamist, küla arengukava koostamist rahva enese poolt, küla probleemide kaardistamist ja neile lahendusvõimaluste otsimist.

Osalejate arvamusel on Hiiumaa põhiprobleem noorte lahkumine saarelt. Noortele püsisikindluse andmiseks tulevase elu ja töökoha valikul vajatakse

Fotol:

Marta Marcsis, (vasakult teine) Ungari külaliikumise president ja Ungari Põllumajandusministri esindaja (istub eesreas vasakult esimene) Kõpu töötoas.

Fotol:

I Hiiumaa Külade päeva hariduselu töögrupp Käinas veavad (paremalt) Urmas Selirand, Andres Iherman, Hannes

minevikuraamides püsivate riigi ja omavalitsuste eelarvete toetust. Teabetoad maal ei suuda ellu jääda vaid üksikute asjahuviliste õul.

III Maapäev

III üle-Eestiline Maapäev toimus Hiiumaal. 29.-31. juulil 1999. aastal Käinas.

Korralduskomitee kokkuvõte

Hiiumaal leidis aset III Eesti Külade Maapäev. Seekordsed maapäeva seminarid ja teemarühmade arutelud toimusid kolmel päeval ja olid mahukamad ja sisukamad kui varasemad. Delefaatide ja kutsutud külaliste arv – 350, peegeldas külade vabatahtliku liikumise hoogu ja kasvu. Maapäeva üritustel osales üle 1500 inimese.

Esimese päeva seminar keskendus Euroopa koostööle ja Eesti külade vabatahtliku tegevuse ümberkorraldustele valmisolekuks uutes tingimustes. Riigikogu maaeluosakonna nõunik Aare Kasemets kõneles Eesti külaliikumise kasvuteedest 21. Sajandil, keskendudes iseolemisele, juhtimisele ja koostööle. Tartu Ülikooli õppejõud Garri Raagmaa tutvustas Kagu-Eesti külade kogemusi ja ettevalmistusi tööks maaelu edendamise pilootprojektis. SAPARDI programmi võimalusi tõi esile Põllumajandusministeeriumi maaelu poliitika büroo juhataja Mari Kallas. Projektist

Hiiumaa 2010, selle suundumustest ja tulemustest, andis ülevaate projektijuht Aivar Pere.

Teisel päeval tehti tööd neljas teemagrupis. Pühalepa vallas Soera Talumuuseumis keskenduti põllumajanduslikule tootmisele ja säästlikule looduskasutusele. Kõrgessaare vallas Kõpu Põhikoolis arutati linna ja maa suhteid ning käsitleti pärimuskultuuri võimalusi maal. Kassari seltsimaja ees kogunenud teemagrupi pere oli suurim. Elavat huvi tunti osalusel põhineva otsustamise vastu kodukohas. Räägiti kohalikust arengust ja Euroopa Liidust. Emmaste valla Ja-USA Lastepäevakodus arutati võimalusi töökohtade loomiseks maale ja maarahva elatusalade arengut.

Foto:

III Maapäeva säästliku arengu töögrupp Soera Talumuuseumis, eestvedaja Viktor Rõbtšenko (paremalt teine)

Lõpupäeva plenaaristungil Käina Kultuurikeskuses tehti kokkuvõtteid töögruppide aruteludest ja Eesti Kodukandi Liikumise kaheaastasest tegevusperioodist ning võeti vastu maaelu arengu strateegia teesid ja Maapäeva otsus. Austati paremini koostöömivaid külasid ja anti neile mälestusmedalid. Maapäeva sümbol – maaelu probleemidekera, nn Maa Kera, anti üle järgmisele Maapäeva korraldajale, Rapla Kodukandile.

Foto: Raul Aalde Rapla külaliikumise esindaja võtab üle Hiiumaal alustatud rändava maapäevade embleemi. Üleandmine IV Külade Maapäeval

Maapäevalistel oli tihe kultuurisündmuste kava. Rõõmustavateks muusikalisteks elamusteks olid Eesti Koolinoorte Segakoori esinemised Pühalepa kirikus, Suu-

remõisa Lossipargis, Sõru rannapeol ja Kassari kiigepool. Lõpuks tehti tavalisest pikem meresõit läbi laidudevahelise väina merepargi tagasi mandrile.

Fotol:

Eesti maakondade esindajad III Maapäeval Kassari töötoas Eestimaa külade vaiba loomine.

Eha Paas: „Hiidlaste korraldatud Maapäev oma hiidlasliku elulaadi ja muhedusega pani maapäevalised nii öelda meretaguse „luku taha“. Sel Maapäeval arutletud küsimused panid Kodukandi meeskonna mõtlema heas mõttes bürokratlikumas liinis, meil on vaja tugevat ja toimivat meeskonda, korras raamatupidamist ja palju julgust julgelt mõelda suurematele raharessurssidele“.

Fotol:

III Maapäeva lõpetamine. Tänu tegemine. Mare Aasmaa, Harda Roosna, Merike Niimann, Lii Kohari, Marju Hadje, Tõnu Otsason, istub Mikk Sarv

Eesti külade ja Väikelinnade ning Kodukandi Liikumise Maapäeva deklaratsioon

Kodukandi organisatsioon, mille toetajad ja liikmed me oleme, ja teised Eesti külade ja linnade rahvaliidumise esindajad, olles tulnud oma III Maapäevale ja kandes endas eelmise kümneaastase koostööperioodi kogemusi, leiavad et:

On vajalik luua tihedamad sidemed omavalitsuste ning riigi tasemel ja tulla aktiivsemalt appi kohaliku elu kavandamisel ja korraldamisel.

Oleme eelnenud aastate jooksul tugevdanud enese organisatsiooni. Oleme endi peale võtnud kolmanda sektori huvide esindamise maarahva poolel. Selleks otsustame moodustada 29.-31. juulil 1999. aastal toimunud III Eesti Külade ja Väikelinnade Maapäeval riigiga, omavalitsustega ja teiste riiklike ja omavalitsuslike struktuuridega läbirääkimisteks pideva töörühma.

Töörühma kuuluvad:

Kodukandi esimees Mikk Sarv ja volikogu liikmed. Läbirääkimiste Kodukandi poolse töörühma koosseisu etapiti ja valdkonniti kinnitab Kodukandi juhatus. Rühma võidakse Kodukandi poolt lülitada eksperte.

Töörühmale teeme ülesandeks:

- Käesoleva ja eelmiste maapäevade teeside elluviimise.
- Riiklikesse programidesse vabatahtliku sektori ettepanekute viimise.
- Läbirääkimiste pidamise riigiga, omavalitsustega ja nende struktuuridega.
- Läbirääkimiste alusmaterjal, maapäevade teesid, vaadatakse läbi sama koosseisu poolt ja vormistatakse loodud töögruppides Eesti Kodukandi maaelu strateegiaks.
- Oma tegevuse kooskõlastamiseks teistes vabatahtliku sektori valdkondades tegelevate organisatsioonidega teeb Maapäev ettepaneku asutada Eesti Rahvaliidumiste Nõukogu ja otsustab astuda koos teiste organisatsioonidega selle nõukogu liikmeks.

Deklaratsioon vastu võetud 31. juulil 1999 Käina kultuurikeskuses Hiiumaal, III Eesti Külade ja Väikelinnade ja Kodukandi Liikumise Maapäeva lõppistungil.

Fotol:
Õõlaulupidu... Laev
ootab lahkujaid, ent
laululust ei lõpe.

Maapäevad IV-IX

Ülejäänud Maapäevadega saab end kurssi viia Liikumise Kodukant kodulehekülje, www.kodukant.ee abil. Tänase seisuga on läbi viidud IX Maapäeva. Viimane neist aastal 2011 Läänemaal, Roostal.

Fotomeenutusi hiidlaste osavõtust IX Maapäevast Läänemaal Roostal augustis 2011.a.

Fotol:
Hiidlased külas Risti
vallas Läänemaal
Piirsalu külaseltsis

Fotol:
*Hetk Piirsalu
seltsimaja trepil*

Fotol:
*Hiidlased
Maapäevalised*

Fotol:
*Hiiumaa on nähtav Eesti-
maa kaardil, Hergo Tasuja
Hiiumaa noori esindamas*

Fotol:
*Riigikogu spiiker Ene
 Ergma Eestimaa külasid
 austamas, vasakult kolmas
 Harda Roosna Kõpu küla-
 de autasu vastu võtmas*

Fotol:
Hiidlaste külavärv

Fotol:
*Hiiumaa projektistendi
 seadmas*

Fotol:
*Hiiumaa maapäevalised
Maapäeva avamisel*

Fotol:
*Ettevõtluse töötuba,
esiplaanil Ester Tammis*

Fotol:
Talu ju toidab!

Rahakasutusest

Ei saa mööda minna ka rahast. Kindlasti huvitab mõnda, millele küll külaliikumise ühing raha kulutab. Allpool näide Kodukant Hiiumaa kuludest juhuslikult valitud aasta põhjal

Kulutused aastal 1998

Mida tehti rahaga, mis saadi 1998. aastal? Maakondlike külaliikumise toetamise programmi projekti “Hiiumaa külavõrk” põhjal. Seda taotles Hiiumaa Kodukandi Ühendus. Saadi 20 000 krooni

1998. aasta I poolaasta toetus:

1. Kassaris külade kevadpäevade külaliste ja esinejate majutus ja transpordikulud
2. Ants Tauli perekonna torupilliorkestri reisi- ja esinemiskulud
3. Rootsist Ölandi saare külaliikumise delegatsiooni vastuvõtt ja ekskursioon Hiiumaal ja Tallinnas, transpordikulud
4. Tõrvas Riidajal Avo Tamme kulude katmine torupillide toomiseks
5. Rahvusvahelise rändnäituse ja seminari Hiiumaa osa kujundamine. Fototeenused ja kujundamine, stendid, reisikulud, kaustad väljapankutega
6. Kodukandi kroonika koostamine, 1998
7. Soome külaliikumise koostöö, selle ajalehe ja ajakirja tellimine.
8. Kodukandi keskuse juhatusega koostöö: koosolekud ja teabepäevad
9. Kodukandi liikumise keskuse side- ja kontorikulud
10. Kulutused külade koostöövõrgule, side, telefon, paljundused, kohtumised valdades, transpordikulud
11. Püsiühenduse eest võrkudega, Kodukandi keskusega

Fotol:
*Laadalised Kassari
 kevadpäeval 1996*

10 aastat tagasi

Visioon

Hiumaa Kodukandi maakondlik ühendus (tol hetkel seltsing) pani kümne aasta eest, aastal 2002, kirja nägemuse, milline peaks olema saare külategevus. Allpool kokkuvõtte sellest.

1. Millisena näeme Hiumaa külategevust 2002/2003 aastal

Külavanemate ühistegevus

- Käivitub külavanemate ühistegevus- nõukogu
- Nõukogud loovad partnerluse vallavalitsusega ja ettevõtetega oluliste eesmärkide saavutamiseks
- Küladel ja külade gruppidel on külavanematega koostöö igas vallas
- Kodukandi liikumine toetab külavanematega tööd koos omavalitsuste ja külade esindajatega

- Külavanemate koolitus jätkub

Kogukonnad elavnevad ja harrastavad tihedamat koostööd.

- Toetusüritused Kodukandilt väikestele kogukondadele
- Kogukonnad integreeruvad oma eluruumi - küla, asula arendamiseks
- Väikeste kogukondade ruumilise arengu kooskavandamine (naised, noored vanurid, ettevõtjad, käsitööringid, seltsid). Küla kui ühise eluruumi edendamine ühistegevuseks ja arenguks.
- Säästliku arengu kavad külates ja valdades
- "Meie" küla idee põhistamine. Põhiliselt individuaalne meelelaad muutub kollegiaalsemaks
- Heakorrastatud oma näoga külad

Koostöövormid nähtavamad ja tegusamad. Kodukandi organisatsioon töötab registreeritud ühinguna

- Küla koostöörühmade Kodukandi maapäev
- Külade päevad
- Külade huvigruppide koolitus vastavalt kodukandi ühisprojektidele

Parem informatsioon. Kodukandi kodulehekülj. Ressursside pakkumine selle kaudu.

- Interaktiivsed võimalused ettepanekuteks ja koostööks omavahel ja maailmaga interneti kaudu
- Avaliku teabe toomine elanikuni, kahekõne võimalused omavalitsustega, kohaliku demokraatia tugevnemine, otsustamisest osavõtu võimaluse loomine.
- Omaloodud kaughariduse ja kaugtöö võimalused läbi kodulehekülje

2. Arengusuunad, võtmetegevused lähiaastatel

Külategevuse koordinatsioonikeskuse töölerakendamine. Sidevõimaluste loomine küla tegevuspunktide vahel. Kodulehekülje koostamine mitmepoolseks integreeritud koostööks. Partnerluste loomine külakogukondade omavalitsuste ja ettevõtluse vahel külaarenduse programmide teostamiseks:

- külavanemate ja arengurühmade juhtide koolitus / virtuaalse toetusega/
- jätkusuutliku arengu koolitus läbi kodulehe küljel kättesaadava ja kohalikule elule sobivaks muudetud kaugõppeprogrammi, teemadel:
- maaturism
- Euroopa koostöö
- kodukaunistus ja külade atraktiivseks kujundamine
- seltside koostöö ja arengu teemad /virtuaalne toetus kodulehe küljel/
- külakeskuste ja teabetubade tegevus
- Külade päevad valdades (kaks korda aastas)
- Külategevuse konkurss (paremate külaarengugruppide selgitamine)
- Infolehe ja buklettide väljalaskmine (vastavalt vajadusele)

Organisatsiooniline tegevus:

- maakondliku ühenduse registrisse kandmine
- Koostöö tihendamine teiste ühendustega ja tegevusliinidega

Visioon 2010

Toome siinkohal võrdluseks välja Kodukant Hiiumaa visiooni pea kümnendi hiljem. Allpool on näha ühenduse visioon ja eesmärgid, mis võeti eesmärgiks 2010. aastal arengukava koostades.

Ühendus Kodukant Hiiumaa on 2015. aastaks Hiiu maakonna külasid esindav ja ühendav ning nende arengut toetav, Eestis tuntud organisatsioon, olles partneriks maaelu edendavatele organisatsioonidele.

Ühendus Kodukant Hiiumaa liikmeskond on motiveeritud ja kasvanud 2015. aastaks vähemalt 25 liikmeni ning omab toekat kandepinda külade esindamisel. Ühendusel on tugev külavanemate võrgustik koos toimivate külavanemate kogudega kõigis valdades. Oma tegevusega on suudetud üles äratada 10 küla, kes toovad maakonna arengusse juurde uusi algatusi, seltsitegevust.

Kodukant Hiiumaa juhtimine on professionaalne, olles pälvinud huvi- ja sidusgruppide tunnustuse.

Fotol:
 Kodukandi Arengukava üleandmine
 HOL-i esimehele
 Jaanus Valgule
 Pühalepa
 vallamajas

Visioonist tulenevate strateegiliste eesmärkide saavutamiseks on olulised järgmised rõhuasetused:

1. Avatud suhtlemine

Võrgustike loomine, tagasisidestamine partneritele, huvi ja sihtgruppide tunnustamine, osalemine üle-eestilistes võrgustikes, suhtlemine meediaga.

2. Hoiakute kujundamine

Kodukant Hiiumaa tegevused näitavad kogukondade ettevõtliku ellusuhtumise (tahan, suudan, oskan, teen) tõusu

3. Tulemustele orienteeritus

Kodukant Hiiumaa tegevused on seotud arengukava ja põhikirjaga, andes olulise sisendi kogukondades tekkivateks positiivseteks muutusteks küla elukeskkonna nimel. Ühingu tegevuse põhieesmärk on Hiiumaa saare heategevuslik maaelu arengute, hariduse, kultuuri, spordi, korralduse, tervishoiu, sotsiaaltoetuste, loodushoiu ja usuliste tegevuste toetamine avalikes huvides, kasutades ühistegevuse ja seltsiliskogemuse kogemusi. Samuti oma liikmete huvide esindamine ja kaitsmine.

Maaelu arengute tugevdamisele, küla säilimisele, taaselustamisele ja harmoonilisele arengule aitab ühing kaasa järgmiselt:

- Ühendab eelnimetatud eesmärkidega tegelevate inimeste ja seltside tegevust ning toetab nende omavahelist koostööd;

- hangib, süstematiseerib ja levitab teavet ning aitab kaasa selleks vajalike institutsioonide loomisele;
- toetab ja edendab ühistegevust ja seltse, sealhulgas perede, naiste ja noorteliikumist, oma küla ja kodukoha elu arendamiseks;
- korraldab koolitusi, kursusi, seminare, konverentse, festivale, laagreid ja õppereise; töötab välja ühiseid haridus- ja kultuuriprojekte ja otsib vastavaid koostöö partnereid;
- toetab maamajanduses alternatiivse väikeettevõtluse arengut, korraldab näitusi, maarahva laatu ja uute toodete tutvustusi;
- aitab kaasa loodushoiu, maastikuhoolduse ja heakorra põhimõtete realiseerimisele, talgute korraldamisele looduse- ja kultuuriobjektidel;
- aitab kaasa looduse, ajaloo ja kultuuriväärtuste kaitsele ning nende renoveerimisele;
- otsib uusi võimalusi maamajanduse arengule, sealhulgas väikeettevõtlusele ja kohalike toodete edendamisele. On osaline maapiirkondades töökohtade loomisel ja alternatiivpõllumajanduse kavandamisel ja edendamisel ;
- on aktiivne toetaja külaelu poliitika teostamisel, kohalikul planeerimisel ja kavandamisel ning külade arenguplaanide koostamisel;
- toetab Huvide kaitse alla kuuluvate sihtrühmade tegevust, eeskätt noorte osaluse suurendamisel kodukandi elu edendamisel;
- toetab vabatahtlike liikumise teket.

Fotol:
Ester Tammis
Kodukandi
aastakoosolekul

Külavanemad

Aastal 2002 oli Hiiumaal 177 küla. Neist 43 oli Kodukandi andmeil ametlikult külavanem valitud.

Pühalepa vald

1. Arvi Lõppe - Sakla küla
2. Märts Võsa - Lõpe küla
3. Leiger Lembit - Vahtrepa küla
4. Monika Paljasmaa - Soonlepa küla
5. Maida Paat - Salinõmme küla
6. Ella Pilpak - Kukka küla
7. Rein Raudsepp - Kõlnõmme küla
8. Osvald Teivas - Värssu küla

Kõrgessaare vald

9. Ain Rõuk - Hüti küla
10. Valdo Laid - Paope küla
11. Valdo Kallas - Kalana küla
12. Ülo Pihel - Hirmuste küla
13. Kalju Mägi - Kõpu küla
14. Meelis Mägi - Rootsi küla
15. Arvo Võsamaa - Reigi küla

Emmaste vald

16. Alja Nisu - Jausa küla
17. Marju Hadje - Harju küla
18. Agu Salumäe - Õngu küla

Käina vald

19. Raul Elmi - Esiküla
20. Eino Kaevats - Taguküla
21. Aivar Kääramees - Orjaku küla
22. Tiit Kopli - Kassari küla
23. Vaino Tuulik - Aadma küla
24. Harri Pähkel - Männamaa küla
25. Tõnu Liivo - Selja küla
26. Gunnar Teemets - Jõe küla
28. Esta Aksli - Kaigutsi küla
29. Linda Lind - Kleemu küla
30. Arvo Maivel - Kolga küla
31. Tõnu Kaptein - Lahe küla
32. Indrek Pisa - Lelu küla
33. Manivald Kääramees - Luguse küla
34. Raivo Kask - Moka küla
35. Maie Martin - Mäeltse küla
36. Ly Kogermann - Nasva küla
37. Richard Heinaste - Nõmme küla
38. Malle Kobin - Putkaste küla
39. Mati Samm - Pärnselja küla
40. Maie Kaev - Taterma küla
41. Gunnar Aug - Utu küla
42. Helme Pilvik - Vaemla küla
43. Lembit Kase - Villemi küla
44. Kalju Kraavik - Ühtri küla

Kodukant 10

Mikk Sarv pani kirja õnnesoovid Kodukandile, kel täitus kümnes tegutsemisaasta.

Viis aastat enne Kodukandi juriidilist sündi saime head nõu ja abi Rootsi külaliikumisel „Kogu Rootsi peab elama!”, keskeks nõustajaks oli Staffan Bond Rootsi Maaülikoolist.

Rootsist saime mitmeid häid arengusuundi nagu teabetoad külates, ökovallad, naised külas, noored külas, ökoturismi algatus. Paljud neist suundadest on tänapäevaks jätkumas oma organisatsioonidega, kuid side Kodukandiga on alles. Rootsi koostöös oligi olulisim uute ja heade mõtete saamine ning söakus neid meil teoks tegema hakata. Kohati osutusime nõnda innukateks õppijateks, et rootslased nüüd meid nii teistele kui ka oma külarahvale eeskujuks toovad! Rootsi arenguabi organisatsioon SIDA lõpetas omapoolse toetuse 1995. aastal. Nüüd oli vaja Eesti riigi samme. Kodukandiliikumise eestvedajad organiseerisid koostöös Rootsi Västerbotteni (Dalarna) ja Jönköpings (Smolandi) läänivalitsustega samal aastal maavanematele ja tolleaegsele regionaalministrile Ants Leemetsale õppereisi Rootsi, et näha, kuidas seal kohaliku algatust toetatakse.

Ülemere naabrite juures kogetu andis soodsa pinnase ühe edukama regionaalprogrammi Külaliikumise toetamise programmi sünniks 1996.a. Idee selleks leidsin Taanist, kus samalaadne programm käivitus edukalt mõni aasta varem. Pakkusin mõtte välja Siseministeriumis Jaak Maandile, kes kohe haakus ja koos Ene Padrikuga tegi ära suure töö programmi käivitamiseks. Aasta hiljem tunnistati programm parimaks regionaalpoliitiliseks meetmeks. Tänapäevaks on see teada-tuntud kohaliku omaalgatuse programmi nimel all. KOA kannab regionaalpoliitikas ning kodanikuühiskonna arengu toetamisel väga suurt rolli.

Külaliikumine ei oleks võimalik, kui poleks inimesi küladest, kes tõeliselt hoolivad oma kodukandi käekäigust. Aino Valgmaa Jalase külast, Ants Tuuleveski Põllika külast, Toomas Massov Põrsaku külast olid esimesed tulihinged ja teiste õhutajad, igaüks omal kombel ja viisil. Ants ja Toomas olid kaasas Ida-Virumaal kõnelemas külaliikumisest Raplamaal. Seal võttis kuuldust tuld Lembit Tõnis Tudulinnast, kes kutsus kokku ka esimese Maapäeva 1996. aastal Ida-Virumaal.

I Maapäeva rühmatöodes süvenes teadmine, et aeg on küps asutamaks Kodukandi nimeline organisatsioon, mis nägi ilmavalgust 1997. aasta oktoobris Valgamaal Otepää Eesti külade teisel Maapäeval. See oli suur sündmus ja andis indu edasi liikumiseks.

Harjumaa külaliikumise eestvedaja Sirje Vinni tõi kaasa üle-euroopalise mõõtme, aidates

1998. aastal esitleda meie külaliikumist eesti juurtega sakslasest eurooplase Hannes Lorenzeni kaasabil Euroopa Parlamendihoone fuajees. Tõnu Otsason Hiiumaalt oli kolmanda Maapäeva korraldajaks ja teabetubade teema edasiarendajaks.

Fotol:

*Sirje Vinni Kassaris III
Maapäeva töötoas,
oli üks sisukama ja
suurima osalejate
arvuga töötuba.*

Kodukandi liikumise laienemisele ja selgemale vormile aitas tõhusalt kaasa Valgamaa mehe Ants Järvmägi ja ida-virulase Lembit Tõnise kutsel Kodukandi igapäeva tegevust eestvedama tulnud

Eha Paas oma ennastsalgava ja pühendunud tööga. Samuti poleks organisatsiooni areng olnud mõeldav ilma Anne-Ly Aalde nõudliku ja täpse raamatupidamiseta.

Kodukandi liikumise edu on paljus tänu võlgu hulljulgete ideedega meestele ning kahe ja-laga kindlalt maas püsivatele naistele. Esimeste hulgas olid algaastate juhatuse liikmed Tõnu Otsason, Ants Järvmägi, Lembit Tõnis, Helmut Hallemaa, Andrus Rekor jt. Ideedele keha andjateks olid jätkuaastate juhid Kaja Kaur ja Sirje Vinni koos paljude tublide naiste ja neid toetavate meestega kogu Eestist.

Kodukandi üks olulisemaid tegemisi on külavanemate koolitamine ja toetamine. Siiski on siin veel väga palju teha, et külavanemaid kuulataks ja nendega arvestataks kõigis omavalitsustes ja ka riigi tasandil. Praegu on selles osas erinevused erinevates Eesti osades õige suured. Ehk võiks olla lahenduseks see, kui külavanemad üle Eesti asja enda kätte võtaks ja omavahelisel koostööle aluse paneks. Häid toetajaid ja nõuandjaid leidub kindlasti paljudest organisatsioonidest ja erakondades.

Külaliikumine on jätkuvalt vastuvoolu ujumine – üldine arengusuund jätkub linnastumise poole, linnas on kõigi mugavustega elamine oluliselt odavam kui maal. Seda tänuväärsem on kõigi nende inimeste töö, kes möödunud aastate jooksul on hulganisti oma aega ja innustust pühendanud maa- ja külaelu jätkumisele.

Kõige suurem tänu Kodukandi olemasolu ja arengu eest kuulub eelkõige innustunud küla-inimestele üle kogu meie maa. Maal elamine pole lihtne. See nõuab pühendumist ja hoolimist oma kodukandist, nii inimestest kui ka loodusest. Rõõm on tõdeda, et möödunud kümne aastaga oleme suutnud üheskoos üksteist toetades kaasa aidata elu püsimisele maal, et Kodukandi liikumisest on saanud meie maa suurim maaelu eest seisjate organisatsioon.

Tulevikutuuled

Uus juhatuse

Hiiumaa Kodukant valis 2007. aasta oktoobri lõpul uue juhatuse. Hiiu maavalitsuses peetud valimiskoosolekul said enim hääli ning osutusi valituks Ester Tammis, Heli Üksik, Ilme Treisalt, Diana Leenurm ja Viktor Rõbtšenko. Käesoleva aasta suve hakul valiti juhatus sama koosseisus tagasi.

Fotol:

Juhatuses koosolek, „külakaigas“ igale külale oma rõn-gake. Vasakult Ilme Treisalt, Ester Tammis, Diana Leenurm jaanuar 2011.a.

MTÜ-d asutamisest viis aastat Kodukanti juhtinud Lii Kohari oli rahul, et kandidaate oli piisavalt ning juhatus jätkab elujõulisena.

Põhikirja järgi valitakse juhatus viieks aastaks ja sinna peab kuuluma vähemalt kolm liiget. Esimesse neljaliikmelisse juhatusse kuulusid Lii Kohari – juhatuse esimees, Andres Miller, Leo-

nora Kääramees (asendusliikmeks Ester Tammiss), Aavo Naurits.

Kodukant Hiiumaa loodi aga 1994. aastal ühinguna, kuni registreerimiseni- MTÜ Ühendus Kodukant Hiiumaa registreeriti Äriregistris 04.12.2002.- senini töötas seltsinguna.

Kodukandi liikumine sai 1994. aastal Hiiumaal alguse Tõnu Otsasoni initsiatiivil. Aktiivsed kaasalööjad sel perioodil olid Ruuben Post, Merike Niimann, Vaike Laid, Mare Aasma, Tiiu Kopli, Viktor Rõbtšenko, Anu-Maie Jõgi, Jaan Puusepp, Rosilje Saame, Vaike ja Valdur Laid, Aili Küttim, Maido, Vaike Ulla, Milvi Kiisel, Tõnu Liivo, Maido Lind, Andres Miller, Lembit Sauer, Aare Ristmägi, Rein Jürimäe, Airi Kokla, Leonora Kääramees.

Maaelu algab külast

Vabaihenduste Fondi poolt rahastatud projekti „Tegusad külad, tugev Hiiumaa“ toel saime kaante vahele MTÜ Ühendus Kodukant Hiiumaa arengukava aastateks 2011 – 2015.

Juba enne projekti kirjutamist olime võtnud initsiatiivi ja korraldanud kohtumisi kohalike omavalitsuste ja külavanemate/külaliidritega. Tiheda koostöö tulemusena selgitasime koostöös omavalitsustega kaheksa kuu jooksul välja ühendustevahelised koostöövaldkonnad ja kaardistasime hetkeolukorra külates.

Pilt, mille me kokku saime, ei ole just rõõmustav: teenuste kättesaadavus on kehv, põllumajanduse ja loomakasvatusega tegeletakse järjest vähem, ühistranspordi vähesus või puudus,

inimeste üldine toimetulek ja tööpuudus jne. Kõik loetletu viib selleni, et külamajad jäävad tühjakaks ja elu külates järjest nukramaks ...

Fotol:
Arengukava tutvustamine HOL-i koosolekul Pühalepa vallas 11.01.2011.a.

Kogu Eestimaale on oluline, et maaelu välja ei sureks. Paarkümmend aastat tagasi saime küll vabaks, kuid maaelu jätkumiseks riigipoolset tuge ei tulnud. Riik ei saa külast lahus toimida ja vastupidi. Väiketalu pidada ei ole tulus, väidavad paljud, ja neil on õigus. Kui peretalus kasvatatud loomade ja ka kõige muu, mis sa seal kasvavad, realiseerimiseks tuleb näha meeletult vaeva ja teha suuri lisakulutusi, siis ühel päeval löödki peoga. . .

Hiiumaal on praegu põnev ja lootusrikas aeg. MTÜ Hiiu Veis ja Lammaste juhatusel on sihikindel tegutsemine annab usu homsesse. Peretaludel on jumet siis, kui nad saavad oma toodangu turustada otse ja kohapeal, selleks ongi oluline meie väikeses kogukonnas tootja ja tarbija ühine tegutsemine

Kodukandi tegevuse põhieesmärgiks ei ole mitte ainult seltsielu edendamine külates, vaid maaelu arengu tugevdamine tervikuna. Arengukava põhisoõnum ongi elujõuline küla. Oleme edastanud Hiidlaste Koostöökogule meetme 1. all projektitaotluse „Talu toidab pere“ Leaderist toetuse saamiseks.

Nimetatud projekti eesmärgiks on ettevõtlikele noortele läbi infopäevade ja praktiliste töö-
tubade anda motivatsioon maa elama asumiseks; arusaam, et ka maal elades ja töötades on võimalik peret toita. Osalejad saavad juurde teadmisi loodussõbralikust loomakasvatusest. Kui tekitab asjast huvitatuid, siis rahvusvahelise heategevusprojekti Heifer International kaudu on projekti lõpus Hiiumaal võimalus kinkida peredele lambaid ja küülikuid.

Projektil on ka teine eesmärk. Paljud talutööd on aja jooksul muutunud või saanud teise näo. Et traditsioonid ja oskused ei kaoks, on neid vaja edasi anda põlvest põlve. Järjest rohkem hinnatakse oma toodetud saadusi ja käsitööesemeid. Kavandatud töötoad elustavad traditsioonilisi töövõtteid ja parandavad käsitööoskusi. Küüliku- ja lambakasvatus, toodang realiseeritava liha ja kodus pargitud naha näol, lisaks lambavillast käsitööd... see

Foto:

Kodukandi võrgustiku koolitus Tuurus, november 2010

võiks olla üks peretalu mudelitest.

Kodukandi tegevus toetab külaelu arengut, koostöö vajalikkust külaelanike ja omavalitsuste vahel on raske üle hinnata. Kodukandi maakonnaesindusel puudub täna arengukavas planeeritud tegevuste rahastamiseks aga üleriigiline tugi. Kodukandil puudub koolituste, seminaride jm. rahvakogunemiste läbiviimiseks infotehnoloogia riist- ja tarkvara. Tegutseme tõesti õhina-põhiselt, vajalikke tarvikuid laenates ja tarides, tihti peale makstes.

Ometi ootused maakondlikele katusorganisatsioonidele on suured. Maakonniti toetatakse Kodukandi tegemisi erinevalt, osades maakondades toimetatakse koos Leader tegevusgrupiga. Eesti Külaliikumine Kodukant on moodustanud koostöörühma „Leader ja Kodukant“, millega soovime tihendada partnerlussuhteid. Praegu peame toime tulema vaid projektitoetustega.

Ester Tammis,

MTÜ Ühendus Kodukant juhatuse esinaine

Ideaalmudel

Toimiva kodanikuühenduse ideaalmudel, tema tunnused

Järgnev kokkuvõte on valminud Hiiumaa valdades toimunud piirkondlike ajurünnakute ja ühiste mõttetalgute tulemusena Kodukant Hiiumaa arengukava koostamise protsessi jooksul 2010. aastal, kus osalesid lisaks Kodukandi oma liikmete esindajatele valdade arendustöötajad, vallavanemad ja volikogude liikmed, külavanemad ning mitmesuguste saare ühiskondlike organisatsioonide esindajad. Peeti 14 mitmesugust koosolekut ja kokkusaamist kokku 118 inimese osavõtul. Tegevuste käigus kaardistati olemasolevat kodanikeühenduste olukorda ja arendati mõtet printsiibil „Toimiva ühenduse ideaalmudel katusorganisatsioonina“.

- Vastastikune suhtlemine ja ühine EESMÄRK.
- Koostöövõime tagab kompromisside leidmise ja koostöövõrgustikes osalemise.
- Head eestvedajad (liider) tagavad pädevuse, laialdased teadmised, koostöö (teiste pädevate inimestega).

- Püstitatud eesmärgid on kõigile olulised.
- Majanduslik koostöö.
- Ühingu liikmed teevad koostööd teiste organisatsioonidega.
- Kriitiline mass ühiste huvidega külaelanikke on aktiivsed seltside liikmed. Ideaalis liidab kõiki seltse piirkonnas.
- Kõik kodanikeühenduste alased teenused saadakse läbi ühingu.
- Isemajandatavus (ühismajandustegevused) ja piisavalt finantse.
- Tegutseb kindlas tegevuspiirkonnas.
- Eeskujuks on teiste maade kogemused (internetiteenused, teavitatakse külaelanikke isiklikuks toimetulekuks, logistikakeskusena toimimine jms).
- Mõjuvõimas (suudab mõjutada regionaalset arengut ja seadusandlust).
- Koondab infot ja jagab teadmisi.
- Kaitseb liikmete huve.
- Kasutab ühiselt ressursse.
- Korraldab kodanikeühenduste alast nõustamist.
- Efektiivne.
- Tuntus (PR) – reklaam, oma sümbolika, kodulehekül, maskott jms.
- Vabatahtlik panustamine.

1. Ühingu omadused

- Arvukas liikmeskond.
- Aktiivne ühistegevus.
- Avatus – kõik kodanikuühendused, igaüks võib olla toetajaliige.
- Koostöövalmidus.

2. Ülesanded

- Liita kõikide seltside huvid.
- Osutada liikmetele teenuseid omahinna tasemel.
- Arendada säästvat tegevust.
- Arendada kodanikeühenduste alast ühistegevust.
- Panustada liikmete ja potentsiaalsete liikmete heaks: info, võimalused, taotlused, suhtlemine.
- Suurendada liikmeskonda
- Kaitsta oma huve.

3. **Võimalused**

- Saada Euroopa Liidu ja riigi toetust.
- Kaasa rääkida seadusloomes.
- Kaasa rääkida sotsiaalsete teenuste osutamise turul
- Kaasa rääkida üleriigilise ühtse kodanikeühenduste struktuuri väljaarendamisel.
- Keskonna loomine probleemide lahendamiseks: info, majandustegevus.
- Konkurentsivabadus.
- Hiiumaa arengus kaasarääkimine: praam, buss, internet, elekter, sadamad (Lehtma) – infrastruktuur kõik kokku.
- Ühendada liikmete erinevate tasandite kompetents.

4. **Tugevused**

- Koostöö (riigiga).
- Ühistegevus.
- Hea infolevik ja nõustamine, koolitamine.
- Tugiisikute rahastamine – riiklik tunnustus ühistegevusele.
- Kogemuste jagamine teiste ühenduste ja seltsidega.
- Kogemuste ja teadmiste pagas, kompetentsed inimesed.
- Inimressursi olemasolu, tugevad juhid.
- Usaldus ühistegevuse vastu (kasvav).
- Traditsioonid.
- MTÜ – vorm.
- Liikmeskond on külast ja maaelust hooliv.
- Liikmetele majanduslikult ja jätkusuutlikult tulus.
- Kuuluvustunne.
- Toetav seadusandlus.
- Huvide kaitse – keegi ajab asju.
- Ainuke külaelu seltse ühendav ühendus Hiiumaal.
- Võimalus noori kaasata.
- Kodukant Hiiumaa hea imidž.
- Saarelisus – väike kogukond, suhtlemine üksikisiku tasandil.
- Turvalisus.

5. **Nõrkused**

- Formaalseks ühenduseks on eeldused olemas.

- Seadusandluse ebastabiilsusest tulenevad raskused (muutub tihti).
- Madal või puudulik üleriigiline Kodukandi tugi ühenduse tegevuste rahastamisel
- Vähene rahastatus seoses omaosaluse katteallikate leidmisel projektitegevuses
- Nõrk juhtimine, liider jääb üksi.
- Juhtiva kaadri väsimus, ideede piiratus.
- Passiivsed osalejad on liikmeteks ja liikmete, üksikisikute hõivatus mujal.
- Teenuseid vähe ja ebapiisav võimekus teenuseid kvaliteetselt pakkuda
- Vähene teadlikkus liikmete hulgas.

Külaseltsid

Olulist rolli maaelu edendamisel ja kohaliku seltsielu ülal hoidmisel täidavad külaseltsid, mida leidub üle terve saare. Sinna kuuluvad aktiivsed külade elanikud. Keskmiselt on liikmeid 25 – 45 ja seltsid väidavad, et pooled neist on aktiivsed.

Kolm haridusseltsi (Kassari; EDU; Kuriste) tegutsevad samuti külaelu elavdamise eesmärgil, kogudes ja talletades külaajalugu, koolitades elanikke ning korraldades külade päevi ja muid ühisüritusi. Liikmeid on neis 25 – 35.

Fotol:
Külaseltside kaardis-
tamine mai 2010.
Vasakult Margit
Kääramees, Heli Üksik,
seljaga Ester Tammis

Seltside loetelu

Hiiu Maakonna Tuletõrjeühing MTÜ
Kuriste Haridusselts MTÜ
Mõisaprouad MTÜ
Kassari Ratsamatkad MTÜ
Arhipelaag MTÜ
Hiiu Kaarel ja Leena MTÜ
Käina Spordiklubi MTÜ
MUHV külaselts MTÜ
Kaigutsi külaselts MTÜ
Hiiumaa Teabekapital MTÜ
Matkaklubi MUKU MTÜ
Viskoosa Spordiklubi MTÜ
Hiiumaa Militaarjaloo Selts MTÜ
Hiiumaa Reisijuhtide Selts MTÜ
Lauka Piirkonna Külaarendusselts
Hiiumaa Budo Klubi «Heitai» MTÜ
Haridusselts EDU MTÜ
Külaarengu Selts Sakas MTÜ
Hiiumaa Metsaselts MTÜ
Hiidlaste Koostöökogu MTÜ
Männamaa Külaselts MTÜ
Hiukala MTÜ
Hiiumaa Ratsaspordiklubi MTÜ
MTÜ Suuremõisa Loss
Külaselts Hellatempa
Alato MTÜ
Klubi Lossihoov MTÜ
MTÜ Tohvri Loodushoid
Hiiumaa Mereajalooselts
Hiiumaa Orienteerujate Klubi
Sõru Merekeskus
Paadiühistu Salinõmme
Salinõmme Külaarengu Selts

Mittetulundusühing AVE VITA!
Kõrgessaare Tuletõrje Selts MTÜ
Emmaste Puhkpilliorkester
Putkaste Külaselts
Baabad
Hiiumaa Vigursaagijate Selts
Suuremõisa Tuletõrjeselts
MTÜ Tantsumajakas
Spordiklubi Kiisu
MTÜ Halulaev
Mägede Liigutajad
Eesti Maarahva Teabetubade Ühing
Hiiu Purjelaeva Selts
Hiiumaa Laskespordi Klubi
Jausa Kodukülaselts
Hiiumaa Jahimeeste Selts
Mittetulundusühing Kärkla Nukuteater
Mittetulundusühing Tobiase Selts
Hiidlaste Korvpalliklubi ASKUS
Mittetulundusühing Kodukant Luidja
Hiiumaa Kergejõustikuklubi Hiiker
Hiiu Kogujate Selts
Tahkuna Jahiselts
Spordiklubi Kärkla Petanque
Mittetulundusühing Väinamere Pärand-
koosluste Säilitajad
Heltermaa Külaselts
Jalgpalliklubi Kärkla Linnameeskond
Hiiumaa Kutseliste Kalurite Ühing
Orjaku Sadamaühing Ahven
Kaigutsi külaselts
Sõruotsa Külaselts
Mittetulundusühing Tahkuna Külaselts

Mittetulundusühing Hiiu Jahitiir
 Orjaku Külaselts
 Mittetulundusühing Soera Talu
 Mittetulundusühing EMSI
 Vabatahtlik Tehnikaspordi Selts «Kepsud
 Kotis»
 Mittetulundusühing Elevarse
 Mittetulundusühing Vandiraiuja
 Mittetulundusühing Hiidkala
 Mittetulundusühing Hanika
 Matseni Tuuleturbiini Selts
 MTÜ Pühalepa Motoklubi
 MTÜ Suvekool
 MTÜ Hiiumaine Toit
 Mittetulundusühing Tubala Küla Selts
 Mittetulundusühing TIKATO
 Mittetulundusühing MURISPUU
 Spordiklubi Hiiu Ralli
 Mittetulundusühing Hiiumaa maraton
 MTÜ PööruPoi

MTÜ Tubala ANAGAMA
 Hiiumaa Jõualade ja Rühmatreeningu Selts
 Mittetulundusühing Tasuja teab ja teeb
 Mittetulundusühing Pühalepa Teabekoda
 Salinõmme Külaarengu Selts
 Emmaste Spordiklubi
 Jausa Kodukülaselts
 Mittetulundusühing Kodukant Luidja
 Kõrgessaare Puuetega Noorte Klubi Vikerk-
 kaar
 Mittetulundusühing Spordiklubi Kassari
 Lauka Noorteselts Päikesekillud
 Orjaku Loodusesõprade Selts
 Paadeni külaselts
 Külaselts Raudhof
 Agapäetsa selts
 Mittetulundusühing Hiiumaa Heaks
 Mittetulundusühing Kerema Kultuurikoda
 Hiiumaa Vabatahtlik Merepääste Selts

1. Kassari Haridusselts

Taasasutati 26.02.1995. Samal aastal andis Käina Vallavalitsus tagasi seltsile kuulunud maja. Seltsil on 27 liiget.

Alates 1997. aastast annab selts välja 2 korda aastas ajalehte "Kassarimaa". Seltsimajas avati raamatukogu 1998.a. Kassarlastel on siin võimalus osaleda näiteringis, käsitööringis, luuleklubis «Kesäinglid», õpiringis «Lood ja laulud Kassarist» ja kunstiringi tegemistes, laulda ansambelis «Õilajad». Seltsimaja II korrusel on projektide toel välja ehitatud kunsti- ja käsitööringidele loometuba.

2. Kõpu Piirkonna Arendusselts Valguskiir

Asutati 1997. aastal Kõpu poolsaarel. Tegusal seltsil on praegu 24 liiget.

Külamäel asuva kiriku omanik EAÕK ja külaselts Valguskiir sõlmisid Kasutusvalduse lepingu, milles kirik lubas seltsil asuda Kõpu rahvamaja taastama ja toetada seltsi esimese eduka projekti puhul 100 000 krooniga. Asi on jõudsalt edenenud Muinsuskaitseameti, Kultuuriministeeriumi, kohaliku omavalitsuse, EAÕK ja mitmesuguste projektide (MAK, Leader) toel.

Esimene Kõpu poolsaare külade päeva peeti Kõpu koolimaja õuel 2002.a. Külade päevad on alates 2005.a. saanud traditsiooniks, korraldajaiks erinevad külad ja kandidid.

Seltsi toel välja antud hulk pärimusraamatuid: "Hirmuste. Küla niitude rüpes" ja „Koduspe“; „Luidja. Värav Kõpu poolsaarele“; „Mägipe ja Suurepsi. Kõpu poolsaare taevased külad“. „Kolme küla lugu: Kaleste, Ojaküla, Ülendi“. Autorid teoloogiadoktor Riho Saard ja külakirjutajad.

3. Kalana külaselts

Asutati 2005. aastal ja seltsi asutajaliikmeid oli 20, praeguseks on aktiivselt tegutsevas seltsis 50 liiget.

Pärast aasta aega kestnud tööd sai Kalana küla selts valmis Kalana küla arengukava ja valmis ka seltsimaja, milleks remonditi põhjalikult Kalana sadama paadikuur. Kalana külaseltsi algatusel valmis Kalana rannapromenaad ja laste mänguväljak 2008. aastal. Külaseltsi algatusel ehitati 2011 aastal sadama kaldakindlustus.

4. Lauka Piirkonna külaarendusselts

Loodi 12.01 2001. Muutis nime Laureta'ks. Piirkonda on haaratud kokku 14 küla: Kiivera, Sülluste, Leigri, Hüti, Heiste, Isabella, Napi, Metsaküla, Kurisu, Heigi, Lauka, Otste, Pihla, Lilbi.

Leader meetmest on rahastatud projekt «Lauka seltsimaja mõõdistus-, eel- ja põhiprojektide koostamine». Kavas on seltsimaja kordategemine ehk renoveerimine.

Lauka piirkonna külaarendusselts on neljal möödunud aastal jõulueelsel perioodil korraldanud Lauka seltsimajas väga populaarset Öölaata. Selts korraldab kokkutulekuid, jaanipäevi ja aastavahetuspäevaid igal aastal. On olemas koduleht www.laukaselts.ee

5. Haridusselts Edu

Asutati 1. detsembril 1999. aastal. Seltsil oli 01. 04. 2008.a. seisuga 39 liiget.

2000. aasta 12 augustil korraldati konverents „50 aastat kultuurielu Luidjal“ – osalejaid üle 100. Piirkonna küladele koostati 2003. aastal oma arengukava. 12. aprillil 2008. aastal toimus Luidja seltsimaja pidulik avamine. Maja haldamiskulude katmise võttis vald oma kanda. Seltsimajas oli raamatukogu, töötasid mitmesugused huviringid, peeti kiriklikke ja ilmalikke pühi. Seltsil oli oma 17-liikmeline segakoor, mis tähistas 2006. aastal oma 10. sünnipäeva.

Selts oli aktiivne kuni 2009. aastani, ajani. Aktiivne seltsitegevus on tänaseks soikunud. Kas ka söed on koldes kustunud?

6. Külaselts MUHV

Asutatud 6. veebruaril 1998. aastal ja koondab enda ümber nelja Emmaste valla küla (Muda, Ulja, Harju ja Valgu) elanikke. Hetkel on seltsil 24 liiget.

Emmaste vallaga on sõlmitud rendileping Valgu seltsimaja kasutamiseks kuni aastani 2027. Seltsimajas on avalik internetipunkt, ümber maja on WiFi levi. Seltsimaja ruume on võimalik üürida erinevateks üritusteks ja koolitusteks. Harju tuuliku juurde on rajatud külakiik ja lastele poomkiik, kuivkäimla ning piknikulaud ja pingid.

Kontaktid ja muu info meie kodulehelt www.muhr.ee või muhrile@gmail.com

7. Orjaku Külaselts

Loodi Mäeotsa talus 4. novembril 2006. aastal 30-ne asutajaliikme poolt. Seisuga 01. 04. 2012 on külaseltsil 48 liiget. 2012.a. juunist koordineerib külaseltsi tööd 3-liikmeline juhatus: Margit Käärmees, Ain Koor, Toomas Vikerpuur.

Orjaku külas omad pikaajalised väljakujunenud traditsioonid: küla jaanipäevaeelse kokkutuleku korraldamine (2012. aastal toimus 18. korda!), heakorralgute korraldamine kevadel ja sügisel, Vastlapäeva tähistamine, Jõulupeo korraldamine, muinastulede öö tähistamine alates 2009.aastast.

Oma 6-aastase tegutsemise jooksul vabaiühendusena on toimunud palju erinevaid tegevusi, näiteks:

- külal on oma kodulehekül, soetatud on välimööbel ühisürituste läbiviimiseks, koostatud on küla arengukava aastateks 2009-2019, paigaldatud postkastide alused-infotahvlid;
- taastatud on veeloodimaja sadama muulil koos ajaloostendidega ning rajatud laudtee sadamast muulile;
- tegeletud on küla ajaloo kogumisega, koostatud erinevaid temaatilisi näitusi - küla loodusvaated, külarahva tegemised läbi aegade, küla noorte pildistatud fotodest;

Orjaku külaseltsi liikmed on mõistnud, et küla, see on midagi enam kui territoorium, hoolivad Orjaku külast ning soovivad sõbralikus koostöös anda oma panuse külaelu arendamisse. Koduleht: www.orjaku.ee

8. Agapäeotsa selts

Selts asutati 13.03 2007. Selle moodustavad Vanamõisa, Sinima, Ole, Selja, Prähnu, Külaküla, Kurisu, Lassi, Leisu, Nurste, Kuusiku, Kitsa, Haldreka, Metsapere, Laartsa, Härma, Kaderna, Haldi, Mänspäe, Öngu külad.

Tegevusi alustati 2008. aastal Leisu koolimajas, kus on avalik internetipunkt, eakate kooskämiskoht, prantsuse keele klubi, raamatukogu ja kirikuabi müük.

Seltsi üks suuremaid väljakutseid oli piirkonna lastehoiu loomine. Selleks korraldati mitmeid heategevuslaatasid ja -üritusi, et koguda raha lastehoiu jaoks. Rahalist tuge on saanud Leader meetmetest ja Emmaste vallalt. Seltsil on ka oma blogi: agapaeots.blogspot.com

9. Kuriste Haridusselts

Selts asutati 1997. aastal. See hõlmab 6 küla: Ühtri, Lelu, Taterma, Kuriste, Ligema ja Aadma.

18.sajandil algas Kuriste kihelkonnakooliks ehitatud hoonel on kirju minevik. 1922.a. lõpetas kool tegevuse, hiljem kasutati hoonet postimajaks, kaupluseks, raamatukoguks ja seltsimajaks. Üle kahekümne aasta oli maja peremeheta. Käina vald andis Kuriste Haridusseltsile hoone tasuta üle 1998. aasta kevadel. Kuni 2012.a. kestis seltsimaja ehitamine ja sisustamine.

Selts on välja andnud 2 küla raamatut: Aadma ja Ühtri, järke ootab Lelu raamat. Kuriste Haridusseltsil on koduleht www.kuriste.ee

10. Männamaa külaselts

Ametlikult loodud 2006. aastal, kuid koos käidi juba varem. Jalgratta matku, jaanipäeva ja vastlapäeva korraldatakse igal aastal. Noored pered on seotud Saunabussi üritustega.

Kiigeplats on nüüd valmis, aga lapsed on suureks sirgunud ja läinud. Männamaa rahvas ei taha väga kodudest väljas käia.

11. Kaigutsi külaselts

Kaigutsi külaselts on loodud 24.02.2004 rahvakultuuri alalhoidmiseks ja traditsioonide säilitamiseks külas. Koos tähistame rahvakalendri tähtpäevi ja korraldame iga 5 aasta järel Kaigutsi küla aastapäeva.

Külaseltsil on 1,2 ha suurune maatükk, kuhu oleme aastate jooksul rajanud küla kooskäimiskoha. Külaplatsil on püstkoda grillimisvõimalusega, pingid ja lauad, välikäimla, suur külakiik ja karusell, võrk- ja jalgpalliplatsid, korvirõngas ja liivakast. Seal korraldame küla spordipäevi, tuleme kokku jaanipäeval ja muudel ühisüritustel. Platsi hooldame ise talgute korras. Külaplatsi kasutama on oodatud eelkõige külarahvas ja hiidlased, aga ka meie külalised. Pakume mõistliku ja kokkuleppelise tasu eest võimalusi korraldada lastelaagreid, kokkutulekuid ja sünnipäevi, või lihtsalt mõnusat aja veetmise võimalust. Kõik kontaktid ja vajaliku info leiad meie kodulehelt www.kaigutsi.edicypages.com

12. Putkaste külaselts

Loodi 2006. aastal. Putkastes on Samaariaga kokku umbes 100 elanikku. Iga-aastane traditsioon on emadepäeva ja suvelõpu tähistamine külapeoga.

Töö jaotus külaseltsis on korraldatud nii, et igaühel on oma ülesanne ja rahvas tuleb tegevustega hästi kaasa. Külas on ka noori. Putkaste mõisaomanikega on hea läbisaamine, külaseltsi abiga toimuvad iga-aastased „Teeme ära“ talgud, territooriumi ja mõisapargi koristamine. Küla-platsi rajamine algas tänavu muruplatsi tasandamisega.

13. Hiiu Kaarel ja Leena

Loodi ja registreeriti 1988. aastal Käina vallas keskealiste inimeste kaasamiseks. Liikmeid on 30, neist aktiivsed vast pooled.

Selts on korraldanud maakondlikke naljandite kogumise võistlusi kooliõpilaste hulgas viie aasta vältel, mis päädis „Hiiu Naljalugude“ kogumiku avaldamisega 2007. aastal.

Igal aastal tähistatakse hiiu naljamehe Miku Kaarli sünniaastapäeva ja hoitakse korras tema haud Käina kalmistul. Seltsil oma maja ei ole, teematilisi õhtuid ja kohtumisi huvitavate inimestega korraldatakse Käinas Lootuse majas.

Meelde jäävad aastatetagused värvikad üritused: valla vanaema ja vanaisa valimised ja Kadri pulmad Kadripäeval. Käiakse külas teistel seltsidel ja võõrustatakse külalisi. Toimunud on mitmed ekskursioonid mandrile ja Soome. Seltsil on lauluansambel Hõbelõng ja tantsurühm Mikser. Palju on tantsitud ja lauldud maakonna üritustel ja mujal, ka Jõgeva naistetantsupeol.

14. Pühalepa Naistekoda

Asutati 1998. aastal. Seltsil on 23 liiget.

Pühalepa Naistekoda sai ajaloolise Kuri koolimaja rendile 2000. aastal. Esimesed tööd olid küttekolded, ahjud ja veetrass. Rahaline tugi saadi EL fondidest, KAK-ist ja Leaderist. Esimene korrus on remonditud ja kasutuses. Teine korrus on veel sisustamata, sinna on plaanis rajada

muuseum, kuhu koondatakse seltsi kroonika ja õigeusu koolimaja lugu. Muinsuskaitse tunnustas Naistekoda tehtud töö eest. Majas on võimalik korraldada lastelaagreid ja perekondlikke tähtpäevi. Selts rendib ruume ja vajadusel abistab ürituse korraldamisel.

Seltsi liikmeid ühendab rahvatants. Kui selts saab 15 aastaseks, siis tantsurühmal täitub 10 aastat. Piirkonna eripära rõhutavad rahvariided on ömmeldud ise, materjalid saadud projektide toel. Seltsil on oma blogi: pyhalepanaistekoda.blogspot.com

15. Külaselts Hellatempa

Loodi aastal 2006. Tegevused said alguse juba varem Hellamaa raamatukogust. 6 aastat tagasi alustati telkimisala rajamisega Hellamaa mäele. Projektide toel tehti alajaam ja rajati elektrivõrk, ehitati laululava ja kiigeplats. Paar aastat tagasi ehitati platsile katusealune pinkidega u 25 inimesele, mida kutsutakse seltsipesaks.

Kiigeplatsi ja Hellamaa mäe hooldamine toimub vabatahtliku töö korras: külainimesed teevad seda kordamööda, nädalate kaupa. Plats leiab piisavat kasutust rendi korras. Seltsi traditsioonilised üritused on suvelõpupidu ja seltsi sünnipäeva tähistamine jaanuaris. Seltsil on koduleht: hellatempa.onepagefree.com/

16. Külaarengu Selts Sakas

1995. aastal loodud Sakas on Palade Haridusseltsi järjepidavuse kandja. Selts on piirkondlik ja tegutseb põhiliselt kogu Pühalepa valla piires. Tõnu Otsason on vedanud erinevaid Teabetubade projekte: maaelu kursused ja erinevad õpiringid.

Kuni 2000 aastani oli seltsipesa Päheli talus. Vald võttis maja nende käest üle ja proovis käsu korras seltsi moodustada. See aga ei õnnestunud.

2003 algas aktiivsem seltsitegevus uuesti. Hetkel ollakse koos Lõpe külas ühes kolhoosikeskuse vabas korteris. Siin leiab ruumi ka külaarengu huvilisi paeluv temaatiline kirjandus Kärddla kraatrist, kirjanikest, hiiu luuletajast ja kultuuriloo kogujast kirjanik Elmar Vraagerist, kodu ning kultuuriloolisi materjale Hiiumaast

Heino Kiige poolt kolhoosiajal rajatud parki on tehtud Väikese Printsiraada, kus on Vrageri mälestusmärk ja tänava püstitatud Hiiumäe puu. Plaanis on samasse kaunisse kohta ka küla väljaku ja puhkeala rajamine.

Selts on Hiiumaal püstitanud kõige rohkem mälestusmärke tuntud inimestele. Näiteks lisaks eelmainitule Marie Underile, Juhan Koklale, rootsi põgenikele, Mäevli metsavahile jt.

17. Tubala Küla Selts

Seltsitegevus seadustati 2011. aastal, tegelikult toimetati koos juba varem. Eesmärgiks on rahulik ja elamisväärne elu Tubala külas. Ühistegemised, talgud, jaanipäev, miiklipäev, uisupäev. Ühisel jõul ehitati kiik – sellega oli seotud 24 inimest. Vald toetas postkastide paigaldamist ja Teeme ära talgute korraldamist. Kiigepplatsil läheduses on võimalik ka pallimängu võistluseid korraldada. Sellel aastal peeti seal jalgpalli Rahvaliiga alagrupi mängu.

Fotol:
Tubala küla kiik

18. Salinõmme Külaarengu Selts

Ei toimetata enam aktiivselt, külas on 3 talu.

Selts on sadama, laidude ja puhkeala jaoks igaks juhuks alles.

Fotol:

*Soera Talumuuseumi perenaine Õie Laksberg Odottot (kruubitoit) tege-
mas*

Seltsimajad Kaardil 2012.a.

Allikas: Eesti Külaliikumine Kodukant andmebaas <http://www.kodukant.ee>

Arengukavad

Hiiumaal on külaseltside eestvedamisel koostatud teadaolevalt 15 küla arengukava, mis kokku kajastavad 107 küla arendustegevusi. Erinevates omavalitsustes on küla arengukava tähendus ja roll erinev.

1. Emmaste, 38 küla

1. Harju-Muda piirkonna külade arengukava 2003-2008 + täiendused. Uuendatud arengukava on Muda-Ulja-Harju-Valgu arengukava aastateks 2009-2014
2. Sõruotsa külade arengukava 2005-2010
3. Emmaste piirkonna arengukava 2003-2006 + täiendused
4. Agapäeotsa külade arengukava 2010-2015

2. Käina, 12 küla

1. Kassari saare arengukava 2004-2006 + täiendused aastani 2013
2. Ühtri, Aadma, Ligema, Kuriste, Taterma, Lelu, Kaigutsi külade arengukava aastani 2008, uuendatud 2009-2013
3. Orjaku küla arengukava 2009 – 2013
4. Männamaa küla arengukava 2009 – 2013

3. Kõrgessaare, 31 küla

1. Kalana küla arengukava 2006 – 2015
2. Lauka piirkonna külade arengukava 2003 – 2008 + täiendused
3. Luidja piirkonna külade arengukava 2003 – 2008 + täiendused
4. Kõpu poolsaare külade arengukava 2003 – 2008 + täiendused

4. Pühalepa vald, 26 küla

1. Suuremõisa piirkonna külade arengukava 2004 – 2009
2. Palade piirkonna külade arengukava 2006 – 2009, uuendamisel
3. Hellamaa ja Tempa külade arengukava 2007 – 2012

Mittetulundusühingud Hiiumaal

Peale Kodukant Hiiumaa ning külaseltside on meil suur hulk kolmanda sektori esindajaid, kes läbi oma mittetulundusühingu moel või teisel maa- ja külaeluga seotud on. Allpool loetelu Hiiumaal tegutsevatest MTÜdest. Välja on jäänud need, kes ei soovinud oma andmete avalikustamist.

Ühing/Selts	Objekti nimi	Telefon	e-mail
1 Emmaste Vallavalitsus	Emmaste Päevatuba		
2 Leisu seltsimaja	Leisu seltsimaja		agapaeots@gmail.com
3 Külaselts Muhv	Valgu Seltsimaja		muhvile@gmail.com
4 Köpu Piirkonna Arendusselts Valguskiir	Köpu rahvamaja	51 09 761	harda.roosna@mail.ee
5 Lauka Piirkonna Külaarendusselts	Lauka külaarenduskeskus	53 038 128	laukakylaselts@korgessaare.hiiumaa.ee
6 Mittetulundusühing Vaba Hing	Reigi Külakeskus	50 24 983	kristelj@online.ee
7 Kalana Küla Selts	Kalana küla puhkeala	56 52 060	info@kalana.ee
8 Osaiühing Ewent	Kalana Seltsimaja	56 52 060	info@kalana.ee
9 Haridusselts Edu Mtü	Luidja seltsimaja		
10 Tahkuna Jahiselts	Reigi Jahimaja	50 63 211	harri@klemet.ee
11 Kõrgessaare Vaba Aja Keskus		50 55 732	artur@korgessaare.hiiumaa.ee
12 Kuriste Haridusselts	Kuriste seltsimaja	46 23 223	
13 Orjaku Külaselts	Orjaku Sadama- ja Seltsihoone	52 44 820	orjaku@orjaku.ee
14 Eesti Evalgeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu Käina Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Kogudus	Ühtri palvela	4697156	
15 Mittetulundusühing Kassari Haridusselts	Kassari seltsimaja; Kassari Rahvamaja	53 463 897	tiivi.lipp@mail.ee
16 Käina Huvi- ja Kultuurikeskus	Käina Huvi- ja Kultuurikeskus	46 36 132	ly.meldorf@kaina.hiiumaa.ee
17 Hiiumaa Jahimeeste Selts	HJSeltsi Kõrgessaare Jahtkonna jahimaja		hiu.jahindus@mail.ee
18 MTÜ Round Table Kärkla	Kärkla Mängude Maja	51 52 581	tauno@recado.ee
19 Kärkla Kultuurikeskus	Kärkla Kultuurikeskus	46 32 192	
kultuurikeskus@kardla.ee			
20 Mittetulundusühing Ajaloolised Võtted	Rebasselja Teabemaja		dan@muinas.ee
21 Hilleste Kristlik Kogudus	Hilleste Palvemaja		biruta@hotmail.ee
22 Pühalepa Naistekoda	Kuri Seltsimaja	50 88 164	naistekoda@hotmail.ee
23 MTÜ Pühalepa Jahimees	Partsi seltsimaja	50 27 183	hannes.aasma@rescue.ee
24 Mittetulundusühing Alato	Tubala seltsimaja	53 963 952	tonis.teidla@mail.ee
25 EELK Pühalepa Laurentsiuse Kogudus	Pühalepa kirik	50 94 096	morgusaar@gmail.com
26 Pühalepa Kultuuri- ja Noortekeskus		56 145 365	noortekeskus@pyhalepa.hiiumaa.ee

Kodukandi projektid

Kodukant Hiiumaa projektid

Kodukant Hiiumaa on alates 2006. aastast koordineerinud Kodu kauniks konkursi läbiviimist Hiiumaal. Koordinaatoriks Diana Leenurm.

2007. aastast on käimas suurem rahvusvaheline projekt „Heifer“, mida esimestel aastatel vedas aktiivne Hiiumaa noormees Marko Martin. Alates 2010. aastast Anneli Sadam. „Heifer“ on vabatahtlikkuse alusel tegutsev rahvusvaheline kodanikeühendus, mille tegevuseesmärgiks on vähemarenenud piirkondade toetamine.

2008–2009 aastal viidi ühenduse eestvedamisel läbi pilootprojekt suuremahulisest teemast „Hiidlaste ajaloolise mälu talletamine“ käsitöölaste, eeskätt Hiiumaa tikandite, oskuste, kogemuste ja esemete kogumiseks ning säilitamiseks, nimetusega „Hiiuma Tikand“.

Projekti eesmärgiks oli aidata Hiiumale elama asunud saare ajalooliste juurteta inimestel paremini integreeruda kohaliku elukeskkonda ning käsitööhuvilistel hiidlastel paremini eluga toime tulla läbi kogutud info, ajalooesemete, koolituste, ideekonkursi ning käsitööesemete tootarenduse ja valmistamise teemal Hiiumaa turismitoode – hiidlaste tikandid.

Sihtgrupiks olid ajaloo- ja käsitööhuvilised, küla-, haridus- ja kultuuriseltsid, õpilased, turistid ning Hiiumaale elama asunud inimesed. Planeeritavad tegevused viidi läbi Ühenduse Kodukant Hiiumaa koostöövõrgustikku kuuluvate kohalike seltside ja seltsingute vabatahtliku tegevuse kaasabil. Koostööpartneriteks olid Hiiumaa Muuseum, SA Tuuru, Hiiumaa Käsitööselts ja Kassari Haridusselts.

Esimene suur projekt oli 2008. aastal VÜF-i projekt „Traditsioonilise käsitöö tundmisest uue tooteni“ - suur julgus, millest sündisid uued ideed ja mõtted. Projekti maht oli 43 532 krooni ja omafinantseering 4 910 krooni. Projektieeskonnas Ester Tammis ja Viktor Rõbtsenko. VÜFi projekti toetas ka KOP-i projekt mahuga 7 600 krooni. Kuna tegu oli tikandiaastaga, siis keskendus projekt vanade tikandite kogumisele ja pildistamisele, korraldati tikandikonkurss, kuhu laekus 19 tööd.

2008–2009 aasta edukaks tegevuseks oli KÜSK-i poolt rahastatud projekt „Väinamere Sõlg“, millesse oli haaratud kolme maakonna, Hiiumaa, Lääne- ja Saaremaa külaeluliikumine ja sealsed

seltsid. Eestvedajaks oli Tõnu Otsason. Projekti eesmärgiks oli välja arendada kolme maakonna külaseltside omavaheline koostöövõrgustik. Selleks viidi läbi kolme maakonna töötoad külaseltsides, julgustati veebikoostööle. Valmis lühifilm külaelu tegevustest. Projekti maht oli 77 310 krooni, millest KÜSK-i toetus 65 710 krooni.

2009. aastal „Hiu Tikandi“ jätkuprojekt ei leidnud kahjuks rahastuse toetust. Koostati projektitaotlus „Koduleib hiidlase laual“ eesmärgiga külaseltsides „meie-tunde“ hoidmiseks, külaelu initsiatiivi tõstmiseks, noorte kaasamiseks külaliikumisse läbi ühise tegevuse – koduleiva küpsetamise. Samuti kanda edasi maaelu väärtusi ja traditsioone. Koduleiva tegemine kui kultuuripärandi talletamine oli planeeritud jätkuprojektiks Hiiumaa Tikandi projektile. Projekt annaks võimaluse koduleiva küpsetamise koolitusteks, lisanduks leivategijaid Hiiumaa turismiettevõtetes, külaseltsides ja külaelanike hulgas. Projekti tulemusel hakataks enam eelistama hiiumaist toodangut ja kiireneks Hiiumaa kui turismipiirkonna omanäolisuse areng. Seekord jäi projekt kahjuks rahastamisotsuseta, kuid jätkame tegevust sellel teemal.

Lisaks kavandati tegevused projektiga „Sirvime 70-seid“, kuid kahjuks ei leidnud see Vabaühenduste Fondi poolt heakskiitu ja tuge, mistõttu lükati antud teema edasi lähitulevikku. Projekt „Sirvime 70-seid“ oli plaanitud osaprojektina suuremahulisest teemast „Hiidlaste ajaloolise mälu talletamine“ mälestuste, eeskätt inimeste eneste elusündmuste, koduküla ja -piirkonna ajalooseikade, seltsielu ja tööperioodi meenutuste kogumiseks ning talletamiseks.

Kavandatava projekti eesmärgiks oli koguda isikuloolisi andmeid hiidlaste ja Hiiumaal elanud isikute ning sündmuste kohta, käia oma esivanemate radadel. Uuringu sihtgrupiks oli kavandatud hiidlased vanusega üle 70 eluaasta. Sihtgrupiks oli arvatud ajaloo-, kodu- ja sugupuu uurijad, küla-, haridus- ja kultuuriseltsid, giidid, õpilased, turistid ning Hiiumaale elama asunud inimesed.

2010. aasta oli ühenduse jaoks oluline tegevusarengukavade määratlemisel, mil viidi läbi projekt „Tegusad külad, tugev Hiiumaa“. Selle põhieesmärgiks oli Hiiumaa külade arendamine ja nendes tegutsevate kodanikeühenduste aktiivsuse tõstmine, külaliikumise elavdamine ja noorte kaasamine, koostöö suurendamine kohalike omavalitsustega ning külade arengut toetava süsteemi väljatöötamiseks.

Projekti eesmärgiks oli luua toimiv koostöövõrgustik Hiiumaa Kodukandi, külaseltside ja kohalike omavalitsuste vahel, mille tulemusena valmib MTÜ Ühendus Kodukant Hiiumaa Arengukava aastateks 2011-2015. Sihtgruppideks ja kasusaajateks on saare külad, kodanikealgatusel

Fotol:
*Tegusad külad
 projektiesitlus
 Käina vallama-
 jas oktoober
 2010*

tekkinud külakogukonnad, kohalikud omavalitsused ja Hiiu Maakond tervikuna.

Projekti käigus viidi läbi neljas vallas küla arengukava koostamise koolitused, kus koos külakogukondadega osalesid külaarendusega tegelevad töötajad valdades. Koostöös kaardistati osapoolte vajadused, võimalused ja töötati välja küla arengut toetav süsteem neljas omavalitsuses. Kodukant on külaelu liitvaks organisatsiooniks Hiiumaal. VÜFi poolne toetus oli 43 532 krooni, omafinantseering 4 990 krooni.

Teine suurem projekt 2010. aastal oli Hasartmängumaksu Nõukogu poolt rahastatud „Koolitus pärimuse püsimiseks“. Koolituse raames toimus kolm koolituspäeva vanade fotode, külakroonika kirjutamise ja vanavara kogumise teemadel. HMN toetus oli 16 000 krooni. Projekti juht Ester Tammis.

2011 – LEADER meede 6 „Riist ja tarkvara soetamine“, mille toel on Kodukandil nüüd olemas kaasaegne esitlustehnika, mis võimaldab paremini teostada Kodukandi põhikirjalisi eesmärgi info ja koolituse valdkonnas. Soetatud asju on külaseltsidel võimalik laenutada oma ürituste läbiviimiseks. Projekti maht oli 3 890,57 eurot, millest LEADER toetus oli 3 501,51 eurot. Projekti juht Ester Tammis.

KOP toetas ühendust 1 000 euroga Läänemaal Maapäeval osalemisel.

2012 – LEADER projekt „10 aastat vabatahtlikku tööd“. Rahastamisotsus olemas, projekti raames on toimunud Kodukant Hiiumaa logokonkurss, valmimas on trükis Kodukant Hiiumaa 10. aasta tegemistest ja tulemas on sügisel Hiiumaa Külade päev. Kodukant Hiiumaa LOGO konkursil osales 11 inimest. Võitjaks osutus reklaamifirma Design GBF Marika. Projektijuht Ester Tammis.

Kodukandi juhatus on pidevalt olnud kaasatud kogu Hiiumaa valupunktide lahendamisse, olgu selleks siis võitlus tuuleveskitega või SA Tuuru ümber toimuva, samuti omavalitsuste ühinemise teema. Samuti on viimastel aastatel Teeme ära talgute läbiviimine ja koordineerimine Hiiumaal olnud Kodukandi korraldada.

Fotol:
*IX külade päeval
Roostal, Tiina
Veem ja Ester
Tammis*

Seltside projektitegevus toetuste kaasabil

Külaseltside LEADER ja PRIA Külade uuendamine ja arendamine programmi toel läbiviidud projektid 2008-2011. aastal:

Selts/Meede	Kogusumma eurodes	Finantsaasta
AGAPÄEOTSA SELTS		
4. LEADER	13 273,62	2011
4. LEADER	23 802,01	2010
Kokku	37 075,63	
KALANA KÜLA SELTS		
3.2.2 Külade uuendamine ja arendamine	59 992,71	2009
3.2.2 Külade uuendamine ja arendamine	53 637,76	2011
3.2.1 Majanduse ja maaelanikkonna põhiteenused	2 661,03	2010
3.2.2 Külade uuendamine ja arendamine	14 277,65	2010
Kokku	130 569,15	
KURISTE HARIDUSSELTS		
3.2.2 Külade uuendamine ja arendamine	40 799,47	2009
4. LEADER	6 689,82	2011
3.2.2 Külade uuendamine ja arendamine	50 946,34	2010
Kokku	98 435,63	
KÜLASELTS HELLATEMPA		
3.2.2 Külade uuendamine ja arendamine	12 377,45	2009
3.2.2 Külade uuendamine ja arendamine	14 653,53	2008
3.2.2 Külade uuendamine ja arendamine	8 558,64	2011
3.2.2 Külade uuendamine ja arendamine	15 617,45	2010
Kokku	51 207,07	
KÜLASELTS MUHV		
3.2.2 Külade uuendamine ja arendamine	1 229,22	2011
3.2.2 Külade uuendamine ja arendamine	1 357,48	2010
Kokku	2 586,70	
LAUKA PIIRKONNA KÜLAARENDUSSELTS		
4. LEADER	13 992,36	2011
4. LEADER	3 892,97	2010
Kokku	17 885,33	
MITTETULUNDUSÜHING KASSARI HARIDUSSELTS		
3.2.1 Majanduse ja maaelanikkonna põhiteenused	1 218,92	2009
3.2.2 Külade uuendamine ja arendamine	53 876,05	2009
3.2.1 Majanduse ja maaelanikkonna põhiteenused	944,2	2011
3.2.2 Külade uuendamine ja arendamine	50 331,07	2011
4. LEADER	10 964,26	2011
Meede 2.7 - Natura 2000 alal asuva erametsamaa kohta antav toetus	78,10	2011

Selts/Meede	Kogusumma eurodes	Finantsaasta
3.2.2 Külade uuendamine ja arendamine	8 755,45	2010
4. LEADER	1 678,55	2010
Kokku	127 846,60	
MITTETULUNDUSÜHING KODUKANT LUIDJA		
3.2.2 Külade uuendamine ja arendamine	55 794,87	2011
Kokku	55 794,87	
ORJAKU KÜLASELTS		
3.2.2 Külade uuendamine ja arendamine	55 794,87	2011
Kokku	55 794,87	
ORJAKU KÜLASELTS		
3.2.2 Külade uuendamine ja arendamine	17 173,06	2009
3.2.2 Külade uuendamine ja arendamine	15 281,26	2011
4. LEADER	8 542,05	2011
3.2.2 Külade uuendamine ja arendamine	59 547,19	2010
Kokku	100 543,56	
PÜHALEPA NAISTEKODA		
3.2.2 Külade uuendamine ja arendamine	53 178,18	2009
3.2.2 Külade uuendamine ja arendamine	36 055,17	2011
4. LEADER	1 426,70	2011
3.2.2 Külade uuendamine ja arendamine	24 633,62	2010
4. LEADER	5 340,84	2010
Kokku	120 634,51	
Kõik kokku	742 579,05	

Allikas: www.pria.ee

Fotol:
Koos on tegusam
ja lõbusam - nii
tööl kui puhkehetkel

Kodukant Hiiumaa hetkeseis

Ühendusel Kodukant Hiiumaa on seisuga 01.12.2010 16 liiget, kelle hulgas on mitmesuguste erinevate tegevusvaldkondadega seltse, üks sihtasutus ja üksikisik. Viimase juhatuse (alates 2008 aastast) tegevusaja jooksul on lisandunud 6 uut liiget, välja on arvatud 2 liiget, kes ei täitnud pikaajaliselt põhikirjalisi kohustusi liikmemaksu tasumise osas ja ei osalenud ühenduse töös.

1. Liikmete nimekiri seisuga 01.12.2010
1. MTÜ Kaigutsi Külaselts
2. SA Tuuru
3. MTÜ Kassari Haridusselts
4. MTÜ Lauka piirkonna Külaarenguselts
5. MTÜ Külaselts MUHV
6. MTÜ Kaarel ja Leena
7. MTÜ Kuriste Haridusselts
8. MTÜ Agapäeotsa selts
9. MTÜ Valguskiir
10. MTÜ Haridusselts EDU
11. MTÜ Pühalepa Naistekoda
12. Tõnu Otsason, Palade Teabetuba
13. MTÜ SIPEKO
14. MTÜ Männamaa külaselts
15. MTÜ Putkaste külaselts
16. MTÜ Küla Karla

Missioon

Ühendus Kodukant Hiiumaa missiooniks on toetada külade arengut, kaasates parimat oskusteavet ning pakkudes vajalikke maaelu edenemist toetavaid arendustegevusi ettevõtliku, arenguvõimelise kogukonna kujunemiseks, olla külade eestkõneleja ja külaelu väärtustavate aktiivsete külaelanike kasvulava.

Fotol:

Külade päeval Suuremõisas 02.10.2010

KLÕPSE SIIT JA SEALT

Kontaktid

MTÜ Ühendus Kodukant Hiiumaa

Reg. nr. 80177020

Vabrikuväljak 1, Kärdla, 9 24 01, Hiiumaa

Tel. 56 487 057

e-mail: info@vetsitall.ee

Koduleht: <http://hiiukodukant.edicypages.com>

